

H 526 B

526^a

A

III

Remonstrantie van Nieuw Nederland

1649.

Waterlandkerke

17 Oct 1830

(b)

Dit is en druk uitgegeng, vermaad ik, onder den titel: *Vertoogh van Nieu-Nederland, wegens de gheleghentheydt, vruchtbaerheeydt en soeken staet desselvs*, U Grav. Mich. Stael 1650 4to (49 blz.), waarvan een Eng. vertaling is bezorgd door H. C. Murphy (1854) en E. B. O'Callaghan in *Holland Documents to the history of New York 1856*.

Remonstrantie van
Nieu Nederlandt ende de
geleghentheden aldaer

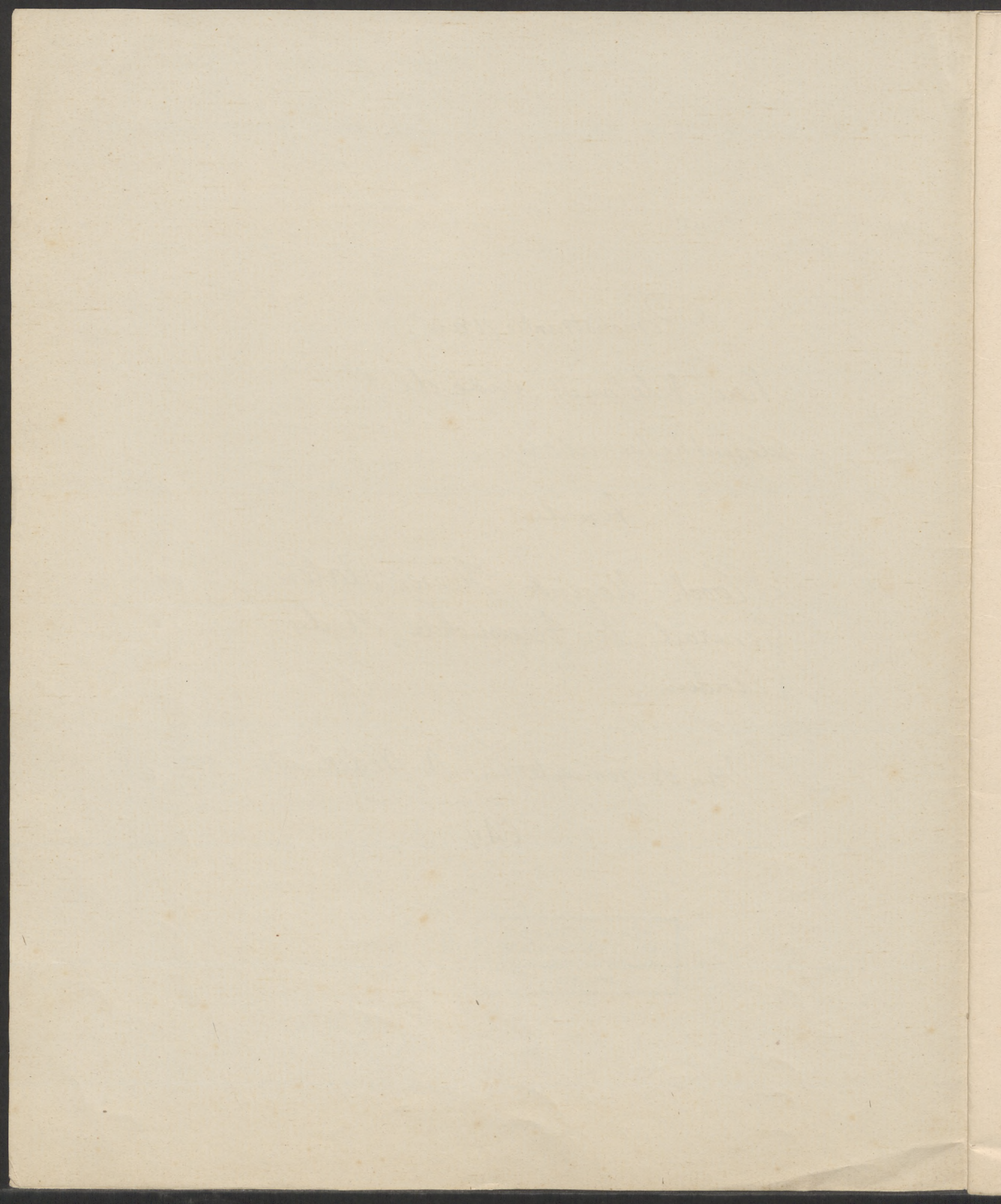
Aen de
Hoogh Mogende Heeren Staten
Generael der Vereenichde Neder-
landen

Van de gemeente in N. Nederlandt

1649

KON. INSTITUUT v. d.
TAAL-, LAND- en VOLKEN-
KUNDE van NED. INDIË,
'S-GRAVENHAGE

Loketkas Staten-gent; West Indie n° 30.

c

Hooftpuncten van dese remonstrantie der
gecommitteerde uijt Nieuw Nederlandt.

Vertoogh van Nieu Nederlandt wegens de gelegentheit, vrucht- baerheit en soberen Staet desselffs	1.
Van de Americanen off inboorlingen, haer gestalte, doer en onderhoud	12.
Van wien Nieu Nederlandt eerst beseten is en hoe ver- le de grensen ingenomen sijn	16.
Van de Varsse revier	22.
Van het recht dat de Nederlanders totte Varsse re- vier hebben	23.
Van den Rodenbergh bij de Engelsse Nieuhaven genaemt en van andere plaetsen die van minder gevold sijn	24.
Van de Suijtrevier en de limijten daerontrent	27.
Van de Suijt Bahij en Suijt revier	27.
Van de gelegentheden en goetheden der wate- ren	34.
Van de redenen en oorsaecke waerom en hoe Nieu Nederlandt soo vervallen is	39.
De regeringe van den Directeur Kieft in 't parti- culies	55.
De regeringe van den Directeur Stuyversant in 't particulies	61.
In wat manieren Nieu Nederlandt soude conne, geredresseert worden	84.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Vertoogh van Nieuw Nederlandt wegens de
gelegenheit, vruchtbaerheit en soberen staet
desselffs etc.

De Nederlanders sijn een
neerstich volck om uijtheem-
sche vaerwaters ende hande-
lingen op te soecken.

Onder alle iverige volcken ter
werelt om uijtheemsche landen,
vaerwateren ende handelingen op
te soecken sullen de geene, die
den naem van Nederlanders we-

zen, haer plaetse heel licht onder de vornaemste mogen houden. Ge-
lijck dit genoechsaem bekent is aen alle de yone, die den drempel
der geschiedenissen eenig^{ch}sints begroet hebben, alsoo sal het oock
door ons aenstaende verhael bevesticht werden. Want anno Chris-
ti 1609 is ter koste van de G. Oost-Indische Compagnie (elders
nochtans haer wit ende vornemen, streckende) door het schip De
Halve Maen, daer schipper en coopman op was Hendrick Hut-
son eerstmael ontdeekt ende gevonden, het geweste, daer wij nu
vornemens sijn van te spreken, naderhand ^{van de onse} Nieuw Nederlandt

a^o 1609 is door het schip De
Halve Maen Nieu Nederlandt
eerst ontdeekt. Nieu Nederlandt
alsoo genoemt omdat het met
Nederlandt in veelen overeenkomt.

genaempt, ende dat wel te
rechte want het is door Ne-
derlanders en op haere kos-
ten eerst gevonden ende be-
seten, soodan nocht ten huij-
digen dagen de Inboorlingen

van het landt (die soo out sijn dat sij der geheugenis van
hebben) getuijgen dat, als die Duytsche schepen hier eerst-

mael quamen ende sij lieden
deselve beschouwden, gants
niet wisten, wat daer off te
maken maecken ende dat

De wilden wisten niet wat het was
als sij eerst het schip sagen, sij wis-
ten oock van geen ander werelt off
meer menschen.

se niet en konden begripen off het van den hemel van daer

quam dan off het duijvels waeren. Sommige oock onder
haer in het eerste aen komen meendes, dat het eenen
vis of diergelijcken Zeemonster was, soodat daer van een
vreemt geroep door het heele landt vloogh. Wij hebben
de Wilde oock dickwils selffs hooren seggen, dat sij
van geen andere werelt off menschen wisten vör het
aencomen van de Nederlanders alhier. Om dese reden
dan en om de gelijkheijt van het klemact, gelegent-
heijt en vruchtbaerheijt, ~~soo~~ is dese plaetse terecht
Nieuw Nederlandt genaemt.

De hoochte van Nieuw Neder-
lant

Het is gelegen op de noort-
kuste van America op
de hoochte van 38, 39, 40, 41, 42 graden off daerom-
trent langs de kust. Sijn bepalinge heeft het aen

De bepalinge van Nieuw
Nederlant.

de noortoostsijde van
Nieuw Engelandt, aen de
Suijtwestsijde van Virginia. De kust streckt meest suijs-
west en noordoost en oest bevochticht van des Oceaen.
Bij noorden streckt de revier van Canada een groot
endt achterleen, de noortwestsijde is ten deele nooh
onbekent.

Het landt in sich selven is vruchtbaer en soude
door mennichte van menschen altemaal wel kon-
nen gebruycket worden als het bescheijdentlijk naer
de gelegentheijt verideelt was. De lucht is hier aenge-
naem en gematichder als
in Nederlandt, de winden
sijn veranderlijk en waj-

De lucht is getempert de
noordwester wint is t be-
hout van t landt.

en uijt alle hoeken doch meest suijdwest en noordwest. De eerste van dese geeft de zomer en de laeste de winter en wijt somtijts seer bitter, doch is nochtans het behoudt van het land, ten aensien de gesontheit der menschen, want doordien hij seer crachtich en suijver is, drijfft hij alle dampen en overvullige vochticheden, seer verre te land waert uijt off verteert se. De kust is doorgaens suijver en sandich, het voorland dubbelt off

De kust van N. Nederlandt is in eijlanden gebrooken. Bij
suijver, het voorland dubbelt
off in eijlanden gebroken. oosten de Noortreivier streckt
het Lange Eijland ende is on-

trent de 40 mijllen langh, maect een schoone, wijde reiver, die aen beyde eijnden in den Oceaen valt, geeft een heel bequamen doortocht binnen by de wallen, sonder veel gevaer des zees, wegen groote menichte der goede baijen en andere
De oostreivier is een veyli-
gen doortocht. gdegentheden, om te ankeren,
Soodat men oock des winters

bequamelijck om de Oost en West daerdoor can verreyse. Bij suijden, eer men de Zuijtreivier genaect, sijn verscheijden gaten in het voorlandt doch vallen, meest vuyl en sandich, niettemin naer goede ondervindinge souden se konnen gebruyckt werden. Daerbinnen sijn weder groote wateren, ende valeyen, doch de wateren sijn meerendeels ondiep. Op de zee-kant is het landt doorgaens sandich off singelachtich, niet
het voorlandt is sandich en
cingelachtich. heel hooch nochtans tamen-
lyck vruchtbaer, soodat het

meerendeel met schoone boomen overwassen is. Het landt is t gemeen is ter veele plaetsen bultachtich, met eenige hooge
van de bergen, bulten, vlack-
ten en valeyen. Bergen, oock veele schoone
vlacken en majeslanden
mits gaders ruijne valeyen, die sommige sout ende andere

Zuidreivier = Delaware

weder vaers sijn, alle seer bequame hoojlanden. Het landt is door-
gaens overwassen met alderhande soorte van boomen, doch staen
sonder ordre als in andere wildernissen, uijtgesondert de majes-
landen, vlackten en aralcijen, die geen off weijnich boomen hebben
en met weijnige moeijten goet bouwland van te maeken is.

De jaergetij-
den ten naeste,
bij als in Ne-
derlandt.

De jaergetijden sijn hier ontrent als in Nederlandt doch de
somer is warmer ende begint subijtelicke, de winter is kout ende
veer te landwaert inne off naer het noordlijckste gedeelte kouder,
als in Nederlandt, is oock machtich veel sneeuw onderworfen,
die oock veeltijts doch veer te landwaert inne wel 3, 4 a 5
maenden blijft leggen, doch ontrent de zee kant wert deselve van
de suijdelijcken wint mettes haest verteent, voorts donder, blixem,
regen, slachregen, hagel, sneeuw, rijp, dauw, vorst en diergelijke
sijn hier gelijk in Nederlandt, uijtgesondert dat het des somers
wat tot schielijckes trevaten, geneegen is.

het weer on-
trent als in
Nederlandt.

het landt draegt
met minder moeite
als in Nederlandt al-
lerley vluchten
van het hout
dat in Nieu
Nederlandt galt.

Het landt is bequaem ende geneegen om alle soo wel winter-
als soner vruchte, te dragen ende dat met minder moeijten, ende
teulingh ¹⁾ als in Nederlandt, Uijt sichselve, brengt het voort
mennichderley soorten van hout, bequaem tot bouwinge van
huijzen en schepen, hetrij groot off cleijn. Het hout datter is,
bestaet in eijcken, verscheijden soorten, te weten, barkoenen, wit
glat bast, wit ruijge bast, schimmelbast, swartbast en noch
een soorte, die men om haer sachticheit buttersijcken, noempt,
doch is de slechste van alle ende niet veel bysonders; De reste,
al se gehanthaeft wert gelijk in Nederlandt, soude soo goet
sijn als eenich Vlaems off Brabants eijcken. Noten, verscheij-
den slach als olijnoten, groot en cleijn, waelnoten, oock groot
en cleijn. Dit hout is hier overvloedich en wort hier gebruikt
tot branthout daer het oock seer goet toe is. Kastanien, als in

het notenhout
is der meesten
brant in N.
Nederlandt.

1) lees: teling.

Nederlant doch wassen in de bossen sonder orde. Driederley boucken, hageboucken, bijlesteden, als waterboucken, gemeen boucken, hageboucken, bijlesteden. Tweederley soorte kanoohout. Esschen, bercken, greinen, vruen, imberes, off wilt cederen, linde, elsen, willigen, doomon, vliet, met noch veel verscheijde andere soorten, tot veel dingen bequaem, doch de naemen daer van sijn ons onbekent, willen se geerne de timmerluijden overgeven, naender te ondersoecken.

Van de vruchten die het landt uijt sijn selven voortbrengt.

De vruchten, die het landt uijt sijn selven voortbrengt, bestaen voornamentlijk in akers sommige oock heel soet, noten, verscheijde soorten castanien, boucken, doch niet veel, maebesien, pruijmen, mispelen, wilde karsen, en swarte aelbessen, kruisbessen, mennichte van hase(n)noten, appeltiens, machtige veel aertbesien, het heele landt deus met noch veel andere vruchten en wortelen, daer de Wilde gebruik van maeken. Daer sijn oock ^{veel} kraekebesien, off blaewbessen, mitogaders aertfackers en aertijockes onder de eerdt. Meest het heele landt is beseth met wijngard soo wel in het wilde bos als op de majes landen, en vlackten, doch principael ontrent en op de kanten van de beekes, killeen, en revieren, die met mennichten, alomme door het landt seer bequaem en aengenaem haer stroomen en arlieten, alsoff se daer gesaejt wāren. De druiven sijn seer verscheijde, eenige witt, eenige blaew, eenige oock seer vleijsich, ende niet bequaem, als on rosijn, van te maeken, sommige weder sappich, eenige sijn seer groot andere weder kleijn. Haer nat is aengenaem, en sommige wit als Fransche off Riynsche wijn, ander weder seer hooch root als Vieu tint, sommige oock kleecken. De stockes, loopen veel op de boomen, en werden van haer loff beschaduwet,

Van de wijngarden, en hoe die wassen.

soodat de druiven spader rijper en een weynich vrangh sijn, doch als hier menschen hulp en verstandt bijgebracht werde sonder tuijffel daer sonder dan soo schoone wijnen wassen als in eenige andere landen daer wijnen vallen. Voorde redste, alle vruchten, die in Nederlandt willen wassen, willen oock seer wel in Nieuw Nederlandt wassen sonder dat men se soo veel ciers behoeft aen te doen, als men se in Nederlandt aendoen moet. Alle tuijvruchten slaen

De tuijvruchten sijn drooger en soeter in N. Nederlandt.

daer oock seer wel doch sijn drooger, soeter en aengenaemer als in Nederlandt. Tot een proeff hiervan kan men bequamelijck stellen de meloenen en citroenen off waterlemoenen, die in Nieuw Nederlandt soo slechies in het veld haer wassen, als men derde ruijchte off het oncruijt maer van daer hout, daer se in Nederlandt van de liefhebbers off die der gewin mede soecken, in de tuijren seer naeuw moet op gepast worden, ende noch sijn se bij lange soo volkomen noch smaeckelijck niet als in N. Nederlandt in 't gemeen. Alle soorten van pepoenen off diergelijcke wassen der veel drooger, soeter, smaeckelijcker en aengenaemer, hetwelcke de gematichheit ende aengenaemheit van 't geweste alsoo te wege brengt. Het tamme vee aerdt hier van gestalte

Van het tamme vee en hoe het in N. Neerlandt aerden wil.

en andersints als ontrent in Neerlandt, doch de Engelsche koebeesten en varckens hebben de beste tier en willen best voort, ja schijnen meer naturel tot dit landt te wesen als de Hollandtsche; sij behoeven oock mindes moeijten, kosten, en dienstbaerheit, want soo wel naer de lege beesten, als de varckens behoeft men des winters niet om te sien, doch soo men, het bij diepe sneeu-tijdt eenichsints doet het sal maer te beter wesen. De melckkoeijen hebben oock veel minder moeijten, aen als de Hollandtsche want den meeste tijdt off soo der noot vereijcht als men haer maer somtijts wat hoorij geeft.

Van het wilde
vee en waerin
het bestaat

Het wilde vee bestaat hier ornamenteelijken, in leeuwen, doch daer sijnder weijnick, beeren, die der vrij veel sijn, elanden, mennichte van harten, die oock sommige heel wit en sommige heel swartachtich sijn doch heel raer. De Wilden, seggen dat de witte harten, heel veel gevolch van andere harten hebben en dat se van de andere seer geacht, bemint ende geëert werden, en dat het met de swarte het tegendeel is. Daer is oock noch verscheijde ander groot vee te landtwaard inne doch der christenen onbekent. Daer sijn oock wolven, doch het cleijne vee alleen schadelijk, mitgaders bevers, otters, vissers, catalossen, vossen, espannen, mincken, steenhasen, muskensratten, ontient soo groot als een kat, matrusters, eenkorens die oock sommige vliegers, konnen, Hier sijn oock eerdvarekens en noch verscheijde ander kleijn vee, doch der christenen meestendeel niet bekend, als wij horen seggen.

Van het ge-
vogelte dat
sich te lande
hout.

Van gevogelte is het landt oock geensins misgedeelt want men vint daer groote mennichte van rooffvogels, als tweederlei arenden, sommige noempt [men] witkoppen die een wit hooft, witten staert en witte slachpennen hebben, de andere sijn gemeen, oock valcken, haricken, sperwers, steencrijters, kieckendievers, en verscheijde andere soorten, doch sijn al rooffvogels en sonder wel ter jacht konnen gewent worden en gebruijkt, hoewel sommige eenichsints van fatsoen verschillen van die men in Neerlandt heeft. Hier is oock noch een vogel het hooft een cat gelijk hebbende en het lijff gelijk een grooten uijl, wijtter, witter, geverft. Wij weten daer geen naem in Neerlandts toe. In Franckryck noemt men se grand dux en werden seer waerdich gehouden. Het ander gevogelte dat sich te lande onthout bestaat meest in kaluckhoende-

ren gelijk se in Nederlandt sijn doch wilt en des winters best en meest. Oock verscheijden soorten van patrijzen, sommige kleijnder als in Nederlandt sommige groter, oock wulpen, hout- en water-sneppen, fasanen, berckhanen, mitsgaders kranen, reijgers, petoors, mennichte van duiven den koolduiven meest gelijk doch [een] weijnich kleijnder. Oock quartels, merels, lijsters, strand-loopers doch eenichsints verscheijde van de Nederlandtsche. Men vint daer oock verscheijde andere cleijn gevogelte, waarvan oock eenige singen, doch de namen sijn ons meest onbekent van de watervogels en sou oock te langh te verhaelen vallen. Watervogels vint men der oock verscheijde soorte doch altesaem seer goet ende bequaem om te eeten, als daer sijn swanen gelijk in Nederlandt doch wel soo groot; drijederleij gansen, te weten graeu gansen die de grootste en beste sijn, rotgansen en wittekopte gansen, eenden, verscheijde slach, talingen, verscheijde slach, smienten, duijckers, slobbeties, aelschoffers, en oock verscheijde andere soorte doch niet soo overvloedich als de voorgaende.

Verscheijde soorte van rivier-
vis De riviervis is hier meest als in Nederlandt en bestaet in Salm, steur, twaelff, dertien, ^{elst}, carper, baers, snoeck, fozellen, voren, dickops, suijger, sonnevis, ael, negenoojer, off spricker doch veel overvloediger en groter als in Nederlandt, doch verscheijde ander viswerck dat wij niet weten te noemen.

Verscheijde
Soorte van zee-
vis. In het sout water vint men cabbeljau, schellevis, weeckvis, haringh, mackreel, rogk, bot, schol, steenbrasem, swartevis, zeehonder, flamijns en verscheijde andere, mitsgaders kreeften, krabben, kinckhorens daer de wilde wit en swart zeewant van maecten, mennichte van oesters en mosselen met veel andere diergelyke soorte van schelpvis, die der wel nae

1) Zoo in't origineel, blykbaer is hier een woord de lengte aanduidende in de pen gebleven.

lijcken, waer wij geen namen toe weten; daer sijn oock schildpad-
den soo wel te water als te lande.

Van het fenijn- Het fenijnige gedriete dat men daer vindt bestaet meest in
ge gedriete en adders en hagedissen, doch doen geen off seer weijnich quaet,
waerin het be- Slangen sijn der oock verscheyden soorten, doch doen mede seer
staet.

Slangen sijn der oock verscheyden soorten, doch doen mede seer
weijnich quaet en vlieden voor de menschen, soo se eenicksint
konnen, anders slaet men se gemeendlyck doot, uytgesondert
de ratelslangen (dese hebben een ratel aen de staert daer sij
seer luide mede ratelen) als sij quaet sijn off byten willen,
dese ratel wort alle jaer een lit grooter) dat een seer boos
goet is ende niet geerne wijckt voor een mensch off een an-
der dier. Die der van gebeten wort loopt groot gevaer van leven,
indien der niet seer vlijtich op geleth wert, doch het beste
datter van is: sij sijn der niet veel ende oock wascht hier
uyt sich selven het rechte serpentaria en wert oock seer
weerdich bij de Wilde, gehouden, als sijnde daertegen een ku-
re sonder gevaer.

Van de genees-
planten

De geneesplanten, die hier in Nieuw-Nederlant tot op
huijden door weijnich ondersoek gevonden sijn, voor soo veel
tot onse kennisse gecomen sijn, bestaen voornemelyck in
capilli Veneris, scholopentria, angelica, polypodium, ver-
bascum, album, calceus, sacerdotis vel Marie, atriplex
hortense et marnie, chortium, turites, calamus aromati-
cus, sassafraz, roeis virginianum, rannunculus, plan-
fago²⁾, bursa pastoris, malva, origanium, herbanium, gho-
ranium, althea, cineroton, pseudo Daphne, viola ire-
as, indigo silvestris, sigillum salamonis, sanguis draco-

1) lees: verbascum album; calceus sacerdotis vel Marie

2) lees: plantago.

nium, consolida, millefolium, veelderhande soorte van waeren, verscheijde wilde lelien, agrimonium, wilde loock, carde benedictus, serpentaria, Spaense vijges, die aen de bladers uytgroeijen, arragon, ende heel veel andere planten, en blommen doch doordien wij in drie dingen niet erraeren sijn, soo kennen wij daer niet veel van seggen. Niettemin twijffelen niet off liefhebbers soude daer verscheijde simplicia konnen vinden van goede en verscheijde krachten, hetwelck wij daeron principalick gelooven omdat de Wilde met wortelties, blaettiens ende andere leurtiens seer gevaerlijcke ende periculeuse wonden en seeren weter te genesen.

Van de indigo
silvestris.

Men siet claerlijck dat de indigo silvestris hier te lande natuigelijck groeijt sonder eenich hulp off oeffeningh van menschen. Buijter twijffel alser menschen waeren, en het daer op aengelecht werde, soo soude deselve wel bequaem te maecten sijn off ten minsten de andere soude hier seer wel groeijen, en oock goede proffijten geven. Wij hebben daer proeff aff gezien in de colonie Renselaerswijck, doch se was al te laet gesaeijt ende dat op een onvruchtbaere klip, daer weijnigh eerde op was. Soodat se wel hups op quam maer door de droochte heel ged werde, verdoorde en versuijmt werde, nochtans kon men sien dat, als het wel overlecht werde, het ^{wel} gaen soude. Het Crapplanter soude buijter twijffel oock seer wel aengaen ten aensien van de landerijen, en andersints beten als in Zedant.

Van de mineralen
Verscheijde proeven van mineralen gegeven.

Het sijn oock hier te lande soo by geval als weijnich ondersoek ontdeekt verscheijde mineralen, waerwan oock wel eenige proeven naer de cleijne gelegentheijt hier te lande van genomen en goet gevonden sijn. Men heeft oock verscheijde minen

daervan proeven naar het Vaderlandt trachten te senden, als een
 met Arent van Corssart. Corenss. over Nieuwhaven en over
 Engeland, doch het schip bleeff ende daer is nooit tijdinge
 van gecomen. Daernaer had weder de Directeur Willem Kieft
 veel ^{keel} verscheijde proeven bij hem in het schip De Princes, doch
 sijn oock met hem vergaen.

De Engelse
 gieter ge-
 schut.

De bergen en mijnen sijn nochtans overgebleven en wel weder
 te vinden als men der wat moeyten en kosten om doen wilde. In
 Nieuw Engelandt sijn nu alrede soo verre gecomen dat se daer
 ijzere potten, kannen, kogels en diergelijcke gieter van het mine-
 rael dat se daer hebben, ende wij vertrouwen dat het hier maer
 een beginners ontbreekt. Want men siet hier en men bevint
 in Nieuw Nederlandt tweederley marcasite als wit en geel,
 quicksilvermijn, goutmijn, silvermijn, kopermijn, ijsermijn,
 potlood en smeedkool. Men slaet oock weijnich twijffel off
 tin en loot soude daer oock wel te vinden wesen, maer wie
 sal het ondersoecken off wie sal der gebruik van maeken,
 soo langh alser niet meer menschen en sijn?

De verscheij-
 denheit der
 eerde en kleij
 van de
 steenen en
 wat voor-
 slagen.

Men vint alhier oock volaerde bij mennichte, oock
 bolis en witte, rode, geel, blaeuwe, graeuwe en swarte kleij,
 die seer vast en vet is en tot veel dingen bequaem soude wesen,
 mitsgaders oock eerde tot steen en pannen. Hier is oock bergh-
 crystal, glas gelijck in Moscovien, groote mennichte van groen,
 serpentijnsteen, viersteen, keijselsteen, cassijsteen, mennichte
 van alderhande soorte van klipsteen, bequaem om molenste-
 nen uijt te haeken en alderley muijrwerck van te maeken.
 Hier is oock pluymalluijn ende veelderhande andere
 snaren, die het gebruik der menschen soude konnen wer-
 den toegepast. Hier sijn oock verscheijde verwen doch de

van der
 verwen

Christenen, sijn der niet in, ervaeren, maer men tiet het dagelijc aen de Wilde, die se kennen ende oock gebruycken, haer selven, daer mede Schilderende ende verscheijde Coleures, gevende en, indien het niet aen, ondersoeckers en, ontbraeck, soo soude men deselve wel konne, uytvinder, ende sich daer van dienen.

Van de Americanen off inboorlingen, haer gestalte, doen en onderhout.

d' Inboorlingen sijn gemeenlijk wel gestelt van leden, als dun in de middel, breed van schouders, al hebben se swart hais en bruyne oogen, sijn seer gaeuw en flux ter been, seer bequaem, om te voet te reysen, en swaere packen, niet haer te slepen, Vrijl en slorsich sijn se in al haer doen, maekken weijnich wesen van alderleij soorte van ongemack, als van natuyre ende van jongs ops daertoe gewent sijnde. Van koleuren sijn se gelijk de Brazilianen off soo ged als het volck, dat somtijts door Ackerland loopt ende men Heijdens noemt. Gemeenlijk hebben de mans geen baest off heel weijnich, sommige trecken se oock uijt. Sij gebruycken seer weijnich woorden, die se eerst wel overwegen. Van haer selven sijn se seer slecht, onnosel en onervaeren, doch op haer manies hoochmoedigh genoch, krachtich en gaeuw van geest om wat aen te nemen offte leeren hetsij deucht off ondeucht, daerby wel meest toe geneegen sijn. Het sijn gants geen soldaten, voor de vrijst maer verraders en beleggen al haer aenslagen ^{met verraeft} by nacht, die van eenigh gevaer sijn. De vraeckgiericheit schijnt haer aengeboren te sijn. Seer halsterrich om haer selven te weeren als sij niet loopen, en konnen daer sij anders veel van houden. Sij maekken oock weijnich wesen (als het soo wesen moet) van het sterven en verachten alle pijnen die men haer in den doot aendoen kan,

De Wilden
Spreeken lan-
saem en weij-
nich

als de Wilden ge-
brant werden, sin-
gen se totdat se
doot sijn

gebruycken, oock veel oorlogslistes, om haer viandt te misleiden, volvoeren oock meest al haer aenslagen by nacht,

De Wilden weten, sonder eenige mismoedicheit te betoonen maer singen doorgaens tot dat alle quetsuren en accidenten te genesen

Van de Wilde
haar kleedinge

Se doot sijn. Sy weten oock seer wel wonder, en quetsuren, ofte verouderde seeren en toevallen, te genesen met kruijden, en wortelen, die het landt geeft en haer bekent sijn. Haer kleedingh is soo wel mannen als vrouwen een lap voor haer schamelheit van duffels off leer van een hartenvel off elandts huijt om haer lijff, sommige een beerenhuijt, daer se oock wambasen, van maken, andere weder rocken, van spannen, catalossen, wolven, honden, visser, eenkooren, bevers en diergelycke, Oock hebben se van kalckhoense veeren, gemaeckt. Nu ter tijdt gebruijcken se meest duffels laecker, dat se van de christenen ruijlen. Haer kousen en schoenen maecken se selffs van hartenvelen, off elandts huijden. Sommige hebben oock schoenen van majes stroo, daer sy oock sacker, van maeken. Haer gelt is wit en swart zeewant dat sy selffs maeken. Haer maeten, en waerdje is bij de hant off de vadem, en is het koor, soo is het bij de denotas, dat sijn sacker, die sy selffs maeken. Haer cieraet bestaet in haer lichaem te doorsnijden off met verscheijde koleuren te verwen, somtijts oock heel swart, als sy rouw dragen, doch meest in 't aensicht. Zeewant soo wel wit als swart hanger sy om haer hooffd (dat sy anders niet plegen te decken) maer nu beginnen sy mutsen, off carpoesen, te dragen, die se van de christenen, koop, in de ooren, om den hals en om het lichaem daer sy op haer manier heel mooy mede sijn. Sy hebben oock langh harten hair, dat root geveest is, daer sy ringen om het hooffd van maeken, en noch ander fijn hair van de selfde colour dat als vlechten, om den hals hangen, daer sy seer mede proncken. Haer huijt en haer hair smeer

De wilden
habe gelt is
wit en swart
zeewant

De wilden
verwen en
doorsnijden
haer lichaem
om cieraets
wil

haer vaertuij-
gen maken sy
selffs van bo-
men, en basten
van boomen --

me, Haer vaertuijch, dat se gebruijcken, maeken se selffs en is tweederley, sommige van heele boomen, die sy met vuyr, met

byllen, met dissels, hol maecker. De Christenen, noemen, se canoos. Andere wederom sijn van bast gemaect daer se seer veeldich mede konnen voort comen, en werden, oock canoos genaempt.

de Wilden trouwen niet

De voetstapen, van het huwelyk kan men even onder haer spewen en niet meer. Man en vrouw vougen sich te samen, sonder eenige sonderlinge sermoneien, anders dan, dat de man met verdrach dienaengaende, dat hij van te voren met de vrou sluyt, haer geeft eenige zeevan off lakes, dat sy veeltijts in, het scheij-

de Wilden sijn seer hoerachtich ende verandere, dickwils van wijve,

den soo het wat ras geschiet wederom nemen. Zyn zoowel mannen als vrouwen uijtermaten, onkuijs en hoerachtich, sonder eenige schaemte, ende dat brenghet te wege dat de mans haer vrouwen, ende de vrouwen haer mans soo dickwils veranderen.

Gemeenelyk hebben se maer een getrouwt wijff, somtijts oock wel twee off drie doch meest onder de oversten. Sy hebben oock onder haer verscheijde states, van perfoonen, als edelen, en onedel. Het manvolek is gemeenelyk luij en wille, niet doen, voordat se out en ongeacht worden, en dan maekense lepels en houte backen, notassen, netten, ende meer andere diergelycke snorrepipen. Anders doen se niet als vissers, jagen, ende ter oorloch gaen. De reste

avie onder de de Wilde het werck doot en hoe.

van het werck moeten, de vrouwen doen als korenplanten, brant-hout hacken, en halen, krooken, op de kinders passen, en al water voort te doen is. Haer wooningen sijn van noten, stocken in de gront staende en boogsgewijs gebogen, als verwulften, gedeckt met basten van boomen, die sy daertoe met merrichten schenden,

van de Wilden haere huysen en hoe sy verhuysen

Sommige sijn oock van binnen met backesen, en beeltwerck uijt den ruijzen, soo wat uuttgchacket doch meest in der oversten huysen. In het vissen, en jagen leggen sy onder der blaewen hemel off weijnich beten. Sy woonen niet lange op eene plaetse maer verhuysen, verscheijde reysen in ^{een} jaer en trecken, met de gelegentheit des tijts naer de plaetse, daer het haer best-

en lichtst te voeren, staet aen de kost te konnen, komen.

Van ijdes natie
van Wilde is een
overste

Sij sijn verdeelt in, verscheijde geslachten, en spraken. Ides
geslacht woont gemeenelyk te samen, en daer is een onder haer,
die het gesach heeft, doch heeft niet veel macht off aensienlyk-
heijt tensij is, haer danssen, off in tijdt van oorlock. Onder som-
mige is gans geen kennist van God ende onder de andere heel
weijnich, nochtans vertellen sij daer heel vreedende fabulen
van. In't gemeen vreesen sij veel voor des duijvel, die haer avon-
der plaecht. Sommige gaen der vrij mede on, en later, haer won-
der van hem wijs maecten, maer haer duijvels, soo sij seggen,
willes gans niet met de Duijse te doen hebben. Men hoort
hier oock gans van geen gespook off diezgelijcke. Sij offeren
hem oock somtijts doch met weijnige solemnitejten. Sij geloo-
ven oock een onsterffelickheijt der ziellen. Sij hebben oock ee-
nige kennisse van son, maer es gestarnte, die sij der oock
veel weten, te noemen. Verstaen haer tamelyk wel op't

Daer is noch
wet noch justi-
tie onder de Wilde

weer. Daer is schies geen weth off justitie onder haer ten
waere somtijts in oorloghsaecten, ende dan seer weijnich.
Het naeste bloet is de vreeker. De jongste sijn de onversaeghste

Haer geweer is
pijfl en booge,
nu ruylen se
veel roers van
de christenen

ende doen meest dat se willes. Haer geweer plach te sijn pijfl
en booge, daer sij haer wonder wel mede wisten, te behelpen,
met een klophamer. Nu gebruycken se meest, te weten, die on-
trent de christenen, wonen, off daer veel handelinghe mede
hebben, snaphanen, es bijlen, die sij van de christenen, handelen,
Tot de roers sijn sij uijttersmate, gesint, sparen daer geen kosten,

De Wilde drinc-
ken water, en heb-
ben slecht droetel

zen, zyn daer oock soo veerdich mede dat sij daer in veel christe-
nen overstreffen. Haer onschout ofte lijftoekt is slecht en groff
want sij drincken water sonder eenige andere, dranck te hebben.

Sij eten alderley vleijs van de dieren, die het landt geeft, dat sij dreckig en seer ongehavent koocken en gebruikken, oock dassen, honden, arenden en diersgelijcke tijgh, daer de christenen geen werck van en maecken, voorts alderley vis daer sij koocken gemeenlyck met dreck en darmen, oock slanges, kikkvorschen en diersgelijcke. Zij weten de vis ende het vleijs oock te bewaeren tot 't wintere om dan met maies meel te koocken. Haer broot maecken se van maies doch slecht heen. Zij koocken deselve oock heel ofte in stampblocken gebroocken, dat de vrouwen oock doen ende koocken daer pap off brj aff, dat sij sommige sapsis sommige erundare noemen, ende is heus dagelicxe kost. Sij vermengen die oock wel met boonties, die sij selffs van alderhande koleuren plantes, doch dat wort by haer voor een leckernij en meer als dagelicxe kost gehouden.

Van wien Nieu Nederlandt eerst beseten is ende hoe veer de greensen ingenomen sijn.

Het landt is van Nederlandt eerst gevonden geeijgent ende beseten

De Engelsche hebben een groot deel van het landt in

Dat Nieu Nederlandt eerstelijck van Nederlanders is gevonden, geeijgent ende beseten is in den beginne aengeroot, doch alsoo hier om veel gexhil niet alleen met de Sweetsche, dat doch weijnich schijn heeft, maer voornemelijck met de Engelsche valt, die alreede een groot deel daer van ingenomen en beslagen hebben, soo sal het noodich wesen van ydes in 't bijzonder daer wat naeider en breeder van te spreekken.

Doch omdat van dese saeck bij verscheijde gaeuwe verstanden, in 't lange en breede is geproocken, en dat de saeck ten aensien van haer ongerijmpt is en des weijnich reden

Strijt behoeft, soo sullen wy soo cort daerin wesen als eenichsints doenlijk is.

Naerdas het dan a^o 1622 haer Ho. Mo. de heeren Staten Generael gelieft hadde, dese provincie mede onder het octrooy van de E. E. West-Indische Compagnie te vervatten, soo heeft het haer Ed. noodich gedacht (van dese in sich selve schoone en heerlijke provincie) wel besit te nemen, hetwelck doen tes tijt oock metten daer achtervolgt is doch na des tijts gelegentheit gelyck in alle beginselen, want

Daer sijn
vier forten
gebout tot
teiken van
possessie

Sedert des jaere onses Heeres 1623 sijn door ordre van de heeren Majores aldaer vier forten gebouwt, een op de zuijtpunt van het Manhatans eijlandt daer de Oost-ende Noortrevier maelcander ontmoeten, ende is genaemt Nieuw Amsterdā, overontrent het Stapelrecht van Nieuw Neerlandt voorgenomen is; een ander leijt Sessendartich Duijtsche mijlen hooger, drie mijlen beneden, de groote affval van de Maquaskill kahoos aen de westzijde van in de co-

om de Noort-
revier is nooit
gefehil ge-
weest

lonie Renselaerswijck, ende is genaemt Orange. Doch om dese revier is tot noch toe nooit vershil met eenige wijtheemroke geweest. Op de Suijtrevier leijt het fort Nassou ende op de Varsse revier De Goede Floop. In dese vier forten is van aenbe-

de forten sijn
nu seer
slecht en
reddeloos

ginne tot nu toe altyt enige besettingh geweest alhoewel se nu tes tijt alle in een seer slechter stant sijn, niet alleen in haer selven maer oock ten opsien de besettinge.

Dese forten soowel zuijd- als noordwaerts sijn gelegd niet alleen om de gemelte revieren te sluijten en te eijgenen, maer oock om de landerijen soo wel tuoschen haer begriyp als ontrent haer ende aen de andere zijde der revieren, soo veer der eijgendom by occupatie streckten, te occuperen, possideren, haer des E. Compag-

om den handel te trecken als andersints) gelijk wij dat van de Wilder verstaen hebben, want het was gelegen niet méer als drie à vier mijlen van de colonie Renselaerswijck aen de oostwal.

Dit nu en diergelijke wille, dese luijden ons al onder de naem van een doorlouterde consciencie toerekenen, daer ~~was~~ nochtans Coninck Jacobus (hoochloffelijcker memorie) de Virginiaensche Comp. ge-octroyeert heeft met voorwaerden, dat se hondert mijlen (na onse reekingh) van maelcanderen Blijven moesten. Dese luijden wille, haer wel met dit octroy behelpen maer geensints de ordre achtervolgen, die in dit octroy gestipuleert is.

De Virginiaense Comp. moet hondert mijlen van des andere, Blijven

Alle de eijlanden, Baijen, havenen, revieren, kellen, plaetsen, (oock een groot stuck weegs aen gene sijde van Nieu Hollandt off Caep Cod) hebben Neerlandse benaminge, die se onse Duijtsche schippers en handelaers alsoo gegeven hebben, eer se noch namen hadden, oer, sij de selve eerst begonden te ontdekken, ende te behandelen. De Engelse selfs is dit seer wel bekent, maer soo langh als ~~als~~ sij het stellen, connen en het naer haer sin gaet wille, sij het niet weten, want die van de Versche revies hebben begeert te accorderen, ende een jaerlice erkentenis te doen, off uytkoop te maecken. Dit is immers een wis teeken, dat haer het recht welbekent is ende sij daer selfs in consciencie niet tegeer, en hadden, hoewel se nu van tijt tot tijt veel dingen verciert, en opgeraep hebben, om tot haer schuit en scherm te gebruijcken off immers om mede te dilageeren.

De eijlanden en Baijen hebben Nederlandse benamingen

Die van de Versche revies hebben erkentenis gepresenteert te doen.

Insgelijcx die van het Roode Eylant, doen se met die van de Bahy in geschil waren, sochten aen om onder de Duijtsche te mogen schuijken, end onder haer te staen, gelijk van alle dese dingen, ende die berusten op wij in t navolgende verhaelen sulles, sijn stucken, en documenten, gesecretary ende ~~by haer dienaar~~ Kortom, het is soo veer met de Engelse dat se de Neerlandes

De originele stucken en documenten

wel willen, kennen ende voor een dekmantel gebruijcken in tijt van noot, dan als die weder ~~ver~~by is, dan achter sij haer niet en schecken des geck met haer. Dit ontstaet allees, omdat men versuijmt heeft het landt te bevolcken ofte, om naeckter en beter te seggen, omdat men wijt eigenbatige insichten, al het vet ineen off eenige potten wilde schrobben en daerom den handel aenhouder, en populatie te versuijmen.

Het Lange Eijlant is een kroone van N. Nee-
lant

Op Mespat
woont weynich
volck

Vlissingen is
een fraeij
dorpjen

Het Lange Eijlant dat door sijn goede gelegentheit van bequame Baijen en havenen, alsoock gelegene en goede landerijen, een kroone van [de] provincie is, hebbende oock teenemaal ingenomen uytgesomdert op het westendt twee Duytsche dorpen, Breuckelen, en Amersfoort, doch hebben niet veel om het lijff, en eenige Engelsche als Graves^{an}ant, Groenwijck, Mespat, daer het volck is, den oorloch affgedreven is ende naderhant by den Directeur Kieft geconfisqueert wiert, doch des eygenaeo appelleerde daer van, soo dat dit noch soo staet en in de plaets is nu heel weynich volck, Vlissingen dat een fraej dorp is en tamelijck rijck van vee, het vierde en het leste is Heemstee en beter als al de reste, want het seer rijck van vee is.

Van het Lange Eijlant in het
Bijzonder

in 1640 quam
een Schotman
dit eijlant
eijssen

Doch dewijl wij nu op het Lange Eijlandt verwallen sijn, soo sullen wij omdat de Engelse daer hert na staen in 't bijzonder ^[daer] wat van sprecker. Der Oceaan aen de Zuyt, en de Oostrevier aen de noortsijde maecker, dit eijlandt in is, gelyck wij gesecht hebben, wengens sijn goede gelegentheit van land en bequame havens een anckerplaetse, een kroone van Nieuw Nederlandt. De Oostreviere scheidt het van het Manak^{at}ans eijlandt tot aen het Hellegat toe, is tamelijck wijt en bequaem. Op dit eijland hebben van eerste aff naer de gelegentheit des tijts van onse vrije luijden gewoont. In den jare 1640 is by den Directeur Willem Kieft geconen een Schotman met een Engelse commissie en pretendeerden dit eijlandt, oock sijn

1) Blijbaas is in de per gebleven: Engelschen; of te lesen: hebben se

Coll

pretens werde niet veel geacht, dus vertrock hij weder sonder ijtes wets uyt te rechte, als alleenlijk, dat hij het slechte volck wat induceerde. Naderhandt soo heeft der Directeurs Kieft de Engelsche, die in de Oesterbahij wilde, beginnen, gesteurt ende gedestruuert, ende daer bleeff het doer ter tijt by een wyl.

Forester gou-
verneur van
de douagire
van Steerlingh

Anno 1647 quam hier een Schotsman, die sich noemen liet Capn Forester en pretendeerde dit eijlandt voor de Douagire van Starlingh, wiens gouverneur hij hem uyt gaff te wesen, hij had de een commissie gedateert in 't 18^e jaer des Coninx Jacobi door sij was niet geteykent van sijn Majt off ijsmandt anders. Daer hingh een oudt segel onder dat men niet en konde bekennen. Zijn commissie hielt van het heele gantse eijlandt met noch vijf leges, ¹ louton, soo wel het vaste landt als eijlander. Hij hadde oock een volle macht van Maria douagire van Steerlingh en dit was het al. Niettemin de man wasser seer hochmoedich open sijde in sijn eerste aencomen, hier gecomen te sijn om des gouverneur Stuyvesants commissie te sien en, soo die betes was als de sijne, soo wilde hij voor hem wijcken, soo niet, moest hij voor hem wijcken, om kort te gaen maken der Directeurs nam copie van de papieren, en sont de man met 't schip De Valckenier over, doch doordien die in Engelandt aenquam geraecte de man in Hollandt niet, want hij gingh daer uyt en quelder der schipper noch. De Engelse hebben der sint noch wel luijdes van geroepen oock uytgegeven, dat hij tot Baston weder gearriveert was maer men heeft hem niet vernomen. Het staet te beduchten dat, indien hij nu quam, wel eenige vreemdicheit soude aenrechten. Daeromme soude het seer goet wesen, dat het redres van Nieu Nederlandt verhaest wierde.

Leges = Eng. leagues?

Van de Varssche revier.

De Engelse Comen tegens protest met families op de Varssche revier. Nadat het fort de Goede Hoop, a^o 1623 begonnen, op de Varsee revier voltoijt was is eenigen tijt daernaer een Engelsche barck, daer aengecomen, doch Jacob van Curles, commijs van de Compagnie, heeft door ordre van den Directeur Wouter van Twiller daertegens geprotesteert, doch niettegenstaende dese protesten, soo sijn sij ontrent een jaer off twee daernaer met eenige huysgesinnen, daer

De Engelse achter de pro is wel gebleefken, dat dese luider, daer weynich wesen, van had testen, weynich en nemen de Varssche revier geschied heyl in schies heyl in slagen ende ingenomen, ende sijn oock eijntelijck soo veer in onberchaemtheit vervallen, dat sij a^o 1640 des Compagnies landerij en om het fort hebben ingenomen. Ende als daertegens wien de

De Engelsen slaen ons volck en ver- destrueren haer gereetschap geprotesteert achter sij het niet, sij sijn oock noch verdes gecoolck en vermen ende hebben des Compagnies volck met stocken en knuppels dicht affgedeckt en haer ploech en ander gereetschap, alsoo sij op haer land waren om dat te bewercken, in de revier met geweld gesmeeten, en de paerden in de schutskooy gestelt, dat oock wel verscheijden maeken daerna gebeurt is, gelijk sij oock des forts

De Engelse vercoopen onse beesten verckens ende koebesten, dickwils opgehouden hebben, ende daervan oock tot verscheijden reijser, eenige verkochten, om, soo sij seijden, de schade wijt te repareren. Tegen allen desen, ende elck in't bysonder is mennichmael geprotesteert, doch sij spotten der mede. Hierover sijn oock verscheijde brieven in 't Latijn ~~see~~ scharp aen haer gouverneur geschreven waerom, soo wel [van.] ~~de~~ brieven, als protesten, de minute off copie ondes des Compagnies officieren, be-

zuster, die mede wel naerder verclaringe van desen handel soude comen doen. Doch al het wederstreven was ^{te} vergaefso, want sij ^{ie} luyden mi de goetheit ende de gelegentheit van dese revier smaekende ende het onderscheijt tusschen het landt aldaer ende oostelycker bemerkende sullen niet resolveren tot vertreck, oock onder het bescherm van haer Ho. Mo. haer niet licht begeren ten ware dat sij ontsaghgelyck daertoe aengemaent werden, hetwelck te wenschen was metten eersten mochte geschieden.

De Engelse hebben sin in't landt en sullen niet licht vertrecken.

Van het recht dat de Nederlanders tot de Varsse revier hebben.

In den eersten eersmen van Engelse wist te spreken, soo hebben de onse de noordlycke deelen van Nieuw Nederlandt eerst nader ondersocht ende ontdeekt, ende al vrij een stuck weegs aen geen syde Caep Cod geweest gelycke wy dat beschreven vinden. Oock hebben sij op Caep Cod een wapen opgerecht ende possessie genomen. A° 1614 hebben onse handelaers de Varsse revier niet alleen behandelt maer oock tot boven toe op geweest, eer oijt eenige Engelse gedroomt hebben daer te comen, die daer eerst quamen a° 1636 naerdan ons fort De goede Hoop al langen tijt in essen geweest was en oock meest al het landt wederijds de revier door de onse van de Wilde gekocht, welke coop principael geschiet is a° 1632. Ende is doen ter tijt oock gekocht Kiebits hoeck en veel daer door eenen Hans Eencluijs Compagnies dienaar. Op desen hoeck van gekocht is oock het Statewapen geslagen geweest aen een boom in teijcken van possessie doch de Engelse, die de Varsse revier als nock besit-

Coll

De Engelse
werpen het
wapen van
haer Ho. Mo.
aff en graven
een spottelij-
ke troonie in
denelffs
plaetse

ten, hebben hetselve affgeworpen, ende een bespottelycke troonie in des-
selfs plaetse gegraven. Off dit nu door authoriteit geschiet is off niet
kan niet seggen, het is te dencke, en men can anders niet oordeelen
als van jae: soo veel is ses af ¹⁾ men heeft in verscheide brieven sulcx
haer aengescreven, ende daes is nooit ietwes op gevoleht, maer sy
hebben noch daerenboven Contra jus gentium per fas et nefas de
heele revies geinvadeert om reden, gelijk se seggen, dat het land
woest en ledich lach, welck haer niet aengingh en oock niet waer
was, want op de revies was alreede een fort gelecht, dat met garni-
soen beseth bleeff. Daer was oock een aensienlycke bouwerije, de
Duytse off de Compagnie competerende, bij het fort. Het landt was oock
meest gecocht ende geeijgent, het wapen van haer Ho. Mo. was op Kie-
vits hoek, dat in de mont van de revies is, aengerlagen en soo dat
alles is ge-
daen dat men
can uytge-
sondent popu-
leren

alles gedaen was dat men doen konde, uytgesondert was niet overal
met menschen beseth, ende dat wilde de Engelse daerby hebben, even
aleens off het dese luijden (die nu door haer meerder getal doen wat
se willen) vrij stont onse natie in haer eygen gekocht landt en limij-
ten witten te stellen, ende te gebieden hoe ende in wat manieren sy
haer land bevolcken moeten, en soo het just naer haer appetijt en
welgevallen niet geschiede, dat het haer dan vrij wesen soude haer
wateren, landen en jurisdicties te invaderen ende te eijgenen.

Van den Rodenbergh bij de Engelse Nieu-
haven genaemt ende andere plaetse, die van
minder gevolch sijn.

Van de Engelse
dorpen en hoe
sterck sy daerin
woonen.

Alle de dorpen, die de Engelschen geseth hebben van Nieuw Hol-
landt off Caep Cod tot Santfort toe in de Nederlanden haer limij-

1) bijbehaas is in de pen getheven: te seggen of iets dergelijcs.

ten, sijn ontrent dertich ende mogen ongewaerlijk uijtmaecken in
 weerbaer mannen vijffduysent personen, haer vee wort gerekent soo
 loeyen als paerden dertich duysent, haer geijten en verckens kan
 men niet naereekenen, doch soo wel het eene als het andere is
 op het naeuste niet te weten want daer sijn verscheijde plaetsen,
 dat niet wel voor dorpen gaer, kunnen ende nochtans beginselen
 daervan sijn. Onder alle desen is de Rodenbergh off Nieuhaven
 het voornaemste. Het heeft een gouverneur, is ontrent driehondert
 veertich families sterck en wort voor een provincie off liff van
 Nieu Engelandt (die der vier sijn) gerekent.

Nieuhaven
 een liff van
 N. Engelandt
 N. Engelandt be-
 staet in vier
 leden

Deze plaetse is begonnen elff jaeres herwaerts in den jaere 1638,
 ende na der tijdt hebben sij soo voort uijtgebrooken en aengemaekt
 Milfort, Stratfort, Stanfort en het handelhuys, daer heervoren van
 gesprooken is.

Der Directeur Kieft heeft verscheijde protesten soo in 't Latijn als
 andersints tegen dit volck doen doen, haer gelastende, uijt crachte van
 sijn commissien wegens de heeren Staten Generael, sijn Vorstel. Hoogh-
 eijt van Orangie ende de E.E. heeren Bewinthebbers, der geoctroy-
 eerde West Indische Compagnie, van haere proceduren en usurpatie,
 te desisteren ende, ingevalle van niet, sij waren by desen gewaerjhou-
 ende men soude ter tijt en wijlen als dat het geleger quam haer
 satisfactie daerover affeijchen, doch het was voor een doove mans
 deur geklopt, want sij hebben hetselve niet geacht off in haer bedenc-
 ken getrocken maer integendeel opgesocht veel uijtvluchten, circum-
 stantien, opgeraapte practiens ende versiede argumenten, om haer
 doen een schijn te geven ende onse wettige praetentie en goet recht
 tot de saeck te verduysteren en achterhaelen. Der Generael Stuyve-

De Engelse
 gaen met het
 lant in te ne-
 men voort, ach-
 ten geen protes-
 ten maer make
 haer sterck
 met uijtvluch-
 ten

Sant heeft oock veel verschillen deser aegaende met haer gehad doch het bleeff als het was. Ten uijtersten dat sij ooyt hebben wille, comen is hiertoe, dat sij verclaerde de Saecke hier te lande niet konde geslecht werden, ende dat sij tevreden waeren ende wel wensten dat haer Ho. Mo. met haer Souverainen die soude beslechte. En-

De Engelse hebben halff N. Neerlandt ingenomen
 De Engelse hebben halff N. Neerlandt ingenomen
 dat in toecomende wel van grooten gevolge wesen kan, soo ware het hartelyck te wenschen dat haer Ho. Mo. gelieffden dese Saecke te beernstigen eer het verder ginge ende de Breucke ongeueeselyck werde.

Hiervan daer soude wij nu overtreden naer de Zuytrevier, by de Engelse Delewaerbahij genaemt, om soo eerst vervolgens van grensen te spreken, doch in t voorbijgaen kan niet naerlate te seggen dat hier geweest is, soo wel by des Directeurs Kieffs tijde als oock by des Generaal Stuijvesants tijden, secker Engelsman, die hem liet noemen Sir Eduard Ploeyden ende intituleerde Erlapalatine off Nieu Albion, die voorgaff ende pretendeerde dat het land van palatijn off de westsyde der Nooitrevier tot Virginia toe syne was by gifte Nieu Albion van den coninck Jacobus van Engelandt, doch hij seijde met de pretendeert
 Duijtsche geen onlust te willen maken maer was seer gepiqueert op
 den Sweetsen gouverneur Johan Prins in de Zuytrevier over enige aengedane affronten te langh te verhaelen. Seijde oock dat hij met gelegentheit hem by soude comen en de possessie van de revier te sullen nemen. In somma het komt de Engelse naer haer reekeningh al toe, daer is voor de onderdanen van haer Ho. Mo. niet overgebleven, de een moet het soo veer ende d'ander moet het sus veer hebben, dat sij onder maecandere, noch te cort comen.

Sir Eduard
 Ploeyden erla-
 palatijn off
 Nieu Albion
 van den coninck
 Jacobus van
 Engelandt, doch
 hij seijde met de
 pretendeert
 Duijtsche geen
 onlust te willen
 maken maer was
 seer gepiqueert
 op
 den Sweetsen
 gouverneur Johan
 Prins in de
 Zuytrevier over
 enige aengedane
 affronten te
 langh te verhae-
 len. Seijde oock
 dat hij met
 gelegentheit hem
 by soude comen
 en de possessie
 van de revier te
 sullen nemen.
 In somma het
 komt de Engelse
 naer haer reeke-
 ningh al toe,
 daer is voor de
 onderdanen van
 haer Ho. Mo. niet
 overgebleven,
 de een moet het
 soo veer ende
 d'ander moet het
 sus veer hebben,
 dat sij onder
 maecandere, noch
 te cort comen.

Van de Suijtreviser ende limijten daer- ontrent.

Terwijl wij nu gecomen sijn van de Suijtreviser te spreken en het suijsdelijckste deel van N. Nederlantt soo sullen wij, hoewel dat dit van andere oock wel betracht is, van vooren af beginnen, nochtans van alles soo kortelick spreken als doenlijk is. De grensen, naer wij ondervinde, konnen, strecken haer ter deses plaetse tot Caep Hinlopen toe, vier mijlen bij suijsden Caep Cornelius tot op de hoochte van achtendartich graden. De kust streckt door maelcanderen west suijs west, wel soo westelijck. Ende alhoewel dese Caep Hinloopen niet veel geacht wert soo behoort se nochtans in opmerckinge te comen, als vrij wat aen gelegen sijnde, niet alleen ten aensien van de gelegentheit van t landt maer oock ten aensien den handel met de Indianen op de Suijtreviser, daer van de Engelse en de Sweetse seer naer getracht wert gelijk wij noch verhaelen sullen. Ende als de bepalinge hies geschiede, soo soude sij alle bequamelick en sonder meer ^{der} moeyten hies van verstecken wesen ende soo wel het genot der vruchten des landts als des handels aen de onderdanen van haer Ho. Mo. blij-
ves.

De Engelse en
Sweetse trachten
seer naer den
handel op de
Suijtreviser

Nier behoort oock
limijtscheidinge
te wesen.

Van de Suijt Bahij en Suijtreviser.

De Suijtbahij en Suijtreviser, bij vecke genaemt de tweede groote revier van Nieu Nederland is gelegen op de hoochte van 30 graden 53 minuten, heeft twee hoofden off caepen, de noordelijckste heeft den naem van Caep de Mahij, de suijsdelijckste caep Cornelius, ende de bahij selfs wort genaemt nu Port Maj, nu

De Suijtbahij
op de hoochte
van 30 graden
53 minuten

ter tijt Godijns bahij. Dese namen sijn de plaetsen, alsoo gegeven ontrent de eerste ontdeckinge eer se andere hadden. De ontdeckinge selfs is geschiet ter selver tijt doen de Noordrevier ontdeckt werde door het selve schip en volck, die eerder in de Zuidbahij quamen af. De Suijtbahij wert ontdeckt in de Noordbahij, gelijk dit alles in 't langh en breed te lesen is a^o 1609 door in de Nieuwe Werelt van Johannes de Laet. het schip De Halve Maen

Terselver tijt als op de Noord en Varsse revier de forten gelegen sijn sedert den jaere 1623 soo is oock op dese revier, die men in den gemeenen ommevang de Suijtrevier noempt, oock gelecht het fort Nassou, doch het was het eerste vande revier tot deselffde zijnde en insichte als sij alle ende hiervooren verhaelt is. Het fort leijt aen de oostwal, soude immers soo wel ~~op~~ aen de westwal gepast ste ~~en~~ vier hebben, vijftien mijlen op de revier. De bahij streckt meest suijden en noorden, wert genoemd Nieuport, Maeij off Godijns bahij, is langh eer men aen de revier comt negen mijlen, wijt ses mijlen, soodat men van de eene wal de andere niet sien en can. Wegens eenige banker soo isse voor onervaren volck vrij wat gevaerlyck, andersints als

men der kundich is vaerwaters genoch. Dese baye en revier wer- en bahij wert den bij lieffhebbers geleke, bij de revier vande Amasonis, te weten bij kendere van soodanige die se beyde gesien hebben. In 't gemeen wert se van geleke, bij de ider een geoordeelt te wesen, een van de schoonste, beste ende plai- Amasonis Santste revier [en] der werelt wegen haer selven en andere om- leggende gelegentheden. Daer sijn op dese revier 14 navigabele

killen, de minste tot 2 a 3 mijlen toe ende overal wederijts tamen heeft 14 navi- gable killen licken vlack lant in groote mennichte. Twee mijlen van caep Cornelius, daer men in loopt aen de westwal leijt een seekere keil, die wel een gemeene revier off reviertjen haelen sou mogen,

want sij is ruim, ver op navigabel en een schoone reden voor schepen van alderley last. Daer is geen ander haer gelijk in de heele bakh; ~~van~~ van goetheit off gelegentheit. Het rechte canaal om op te varen loopt daer dicht voorbij. Dese plaetse noemt men de Hoerekil, waer desen naem van daen gecomen is weter, wij niet. Soo veel isser af, dat dese plaet-

Het Staten wa- genomen ende tot eene colonie gepopuleert is van Neerlanders. Het
pen aen de Suijt-^{er} Staten-wapen is oock ter deser plaetse in copen opgerecht doch alsoo
revis opgerecht
eerder Engd-^{er} het van eenige baldadige Wilden ter neder gewelt was, soo wert by de
se off Sweetse Comnijs aldaer seer hart op gestaen en eyschte het hooffd van, die het
quamen. gedaer hadde. De Wilden, niet anders kennende brochten een hoofft,

seggende het dat van de misdader te wesen, ende hiermede meende
men, dat het wel was, doch eenigen tijt daernaes als de onse nergens

Door de moort van, wister, ende haer werck op het velt deden, sijn de Wilden in
van, de coloniess
in de Hoerekil
heeft die colonie
voor een tijt stil
gestaen. schijn van arientschap getomen, ende, haerselver, verdeelende overal
naer het getal der Duijtsen, hebben sij se overvalken, ende vermoort.
Door dit middel is dese colonie wederom te niet gegaen, nochtans
met bloet versegelt ende duijz genoeg gecocht.

Daer leit een ander kil aen de oostwal genaemt de Varcenk-
kill drie mijlen. Beneden de mond van de rivier. Hier hebben haer
eenige Engelschen ter neder geslagen, maer des Directeurs Kieft heeft
se verdreven, en tegens haer geprotesteert, eenichsints van de Sweetse
geassisteert sijnde. Sij bedotes oock te samen de Engelse daer wijt te
houden. De Sweetse gouverneur, achtende sijne gelegentheit nu ge-
booren, heeft een fort op dese plaetse laten stichten, dat Elsenburgh
genaemt wort, ende gebruijkt te deser plaetse groote vrijmoedich-
eijt over ijdereen, selfs over des Compagnies jachten, off alle die de
Zuijtrevis op willen, want voor dit fort moetes se alle strijcken gaen,

De Sweetse
stichten, het
fort Elsen-
burgh

uigtgesondert, en men sent hier twee mannen aen, voort om te hooren waer de jachten off schepen, van daer, komen. Het is niet veel beter als visiteren, daer het in 't leest aparent op uijtdragen sal. Wat recht nu dese luijden, daer toe hebben, connen wij niet weten. Het bereijkt ons verstant niet dat dinaers van andere potentaten, immers soo

De Sweetse hebben geen recht aen de Suijtrevier

sij haer seggen, te wesen, want wat commissie sij hebben, weet men hier noch niet, haer sooveel meester maeken en authoriteit toeschrijven, op landt en goet, dat andere luijden, toecomt, gepossideert ende met haer bloet versegelt hebben, behalven, noch het ootrooy.

Op de revier leyt eerst de Maniquaskil ende daer hebben, de Sweetse het fort Christina gebout. Dit is een, welgelegen, plaetse, want daer komen, groote schepen dicht tegens de wal aenleggen, lossen en la-

Verscheijde plaatsen op de Suijtrevier van de onse beseten

den. Daer is onder anderen, een, plaetse op de revier, die Schuyllkil hiet, een bequame navigabyle gelegentheit, voor dese, oock van de Nederlanders beseten. Doch hoe het nu daer mede is, de Sweetse hebben de selve nu oock meest onder haer geweldt. Noch sijnder op dese revier verscheijde schoone en lustige eylanden, en andere plaetse, voor dese, van Nederlanders mede beseten, daer sij oock noch haer benaminge van dragen. En verscheijde andere saeken, mees, genochsame en overvloedige bewijsredenen, dat de revier de Nederlanders en niet de Sweetse toecomen. Hare beginselen, selffs konnen haer overtuigen, want nu elff jaren geleden, in den jare 1638, is een, Minnewits,

De Sweetse hebben op de Suijtrevier met bedroef begonnen

die voor dese, de directie op de Manhatans wegens de Westindische Compagnie gehadt hadde, op de revier gecomen, met het schip De Kalmer sleutel en het jacht De Vogel Grupp, uijtgevende daer tegens de Nederlanders, die op de revier wegens de Compagnie ende de heer van Nederhorst woonden, dat hij een reijse naes Westindien voor hadde ende dat hij aldaer par passant eerst eenige dingen ver-

zichten, wilde; oock het schip met water en hout versien, liet hij se
 weder heen gaen. Een tijt daarnaer quamen eenige van de onse daer
 weder ontrent en vonden se noch maer doer hadden, se aldaer al-
 reede een tuigtie gemaekt van saladen, moefruijden, en andere dies-
 gelijke. De onse hierover verwondert vraeghden, wat dat beduyde,
 en off hij sij daer sins waren te blijven, hetwelck by haer met ver-
 scheijde reden, en uijtvluchte, verexcuseert, niettemin sommige pre-
 sumeeder dattet van was. De derde reyse sagen sij aen het bouwen
 van een fort wel wat haer voornemen en meeninge was. Den Di-
 recteur Kieft, nadat hij kennisse van saken genomen hadde,
 heeft hiertegen, geprotestest doek te vergeeffs, het was haer meeninge
 niet daer van daer te scheijden, gelijk men dat is het vervolch van
 saken, naect en claar gesien heeft. Tot bewijs dient dat boven
 Machchachansio aen de Sonkikans door ordre van den Directeur
 Kieft is opgerecht het wapen van haer Ho. Mo, als teycken dat
 de rivier met alle de aenhoorige gewesten, en ontrent gelegene lan-
 derijen en superficies onder het geweld ende eigendom van haer
 Ho. Mo. waeren staende. Maer wat vruchten heeft het doch ge-
 baert als langdurige smaet en verminderinge van aensienlickheit,
 want de Sweedse door een onverdragelijcker hoochmoet hebbe, het
 nedergerworpen, en nu mer, het daerby blijven, laet dunckt het haer
 ende voornamentlijcke den gouverneur een Romeyns stuck te
 wesen. Het is wel waer dat men verscheijde protesten, soo wel daer-
 tegen als op andere voorvallende saken gedaen heeft, maer sij heb-
 ben der soo veel van ontset als off haer een kray over het hooft
 vloogh, ende het is te beduchten dat, indien desen gouverneur toetoe
 van volck had, men soude meerder dols met hen, hebben, als
 men met de Engelse off eenige van haer gouverneurs gehad heeft.

De Sweeden
 maken een
 tuigtie daer
 naer een fort

men protes-
 teert tegen de
 Sweeden, ende
 recht het sta-
 ten wapen op

De Sweeden
 smijten het sta-
 ten wapen, ten
 nedre

En dit in 't kort van de Sweedse, door des Compagnies officieren
 De Comp^s die- wel pertinente verclaringe van souden connen doen, als waer alle
 naels connen de stukken, ende papieren, onder sijn berustende, daer wij ons ref-
 naerder ~~anden~~ fens de journalen aen refereren.
 verclaringe
 van de proce- De Engelse hebben, oock op verscheijden tijden, en plaetsen, ge-
 duren van de socht dese reviere te incorporeren, daer sij doch seggen de naeste
 Sweetse geven toe te wesen, doch het is haer tot noch toe verhindert door
 De Engelse in verscheyde protesten, ende oock dat men haer niet gewelt ver-
 de Suijtrevier jaecht heeft, wel wetende dat, soo sij daer maer eens quamen
 verjaegt neder te slaen, men de revier quijt soude wesen, off wel moeyten,
 daer mede hebben, want sij souden, daer met groote mennichte nae
 toe swoemmen. Alhier gaet dagelijc seer vaste spraeck ende onen
 bericht ons het haest sal geschieden, dat de Engelse met veel fa-
 milies haer daer naer toe sullen begeren. Het is te dencken, dat,
 soo dit volck daer comt nestelen, sij het inderhaest overal soo
 sullen besetten, dat noch Hollantse noch Sweetse daer in korten
 veel sullen te seggen hebben, ten minste het sal sijn perijckel loopen,
 De Engelse trachten, weder de revier heel off voor het meeste gedeelte quijt te wesen, indien
 naer de Suijt- der in korten tijt geen merkelycke voorsichticheijt in gebruijck
 revier wert. Ende dit souden, dan de vruchten, wesen van non-population,
 daer nochtans tot op huijden, de Bewinthebbere, van de Compagnie
 De Bewint- geer acht off regard de pijn waert op genomen hebben, daer het
 hebbers popu- haer nochtans genochsaem, ende met verscheide schrijvens bekent
 lere, niet maer gemaeckt is, maer sij sijn seer belot en hinderlijck geweest, want
 beletten, hetzelfde het gingh hier, ^{mede} als met de reste dat de giericheijt de wijsheijt bedro-
 gen heeft. Want nu gaet de spraeck dat de Engelse daer een dorp en
 handelhuys maeken willen. Ende in der waerheijt, soo sij het be-

ginnen willen, daer is niemant hier te lande van Compagnies wegen
 die het haer beletten kan, off aparent veel wees om doen sal. Ende
 niet langer geleden, als verleden jaere, soo hebben verscheyde arye
 luijden, daer oock sommige van ons onder waeren ende die al te
 saem goede meesters in het vaderlandt hadden, off hebben konden,
 versochten, ¹⁾ een plaets aldaer te mogen, oprechtes, te weten, een han-
 delhuys, eenige bouwerijen en plantagies, op conditie en voorwaer-
 den, men soude haer eenige behoorlycke vrijheden, en exemptien
 geven. doch dit werde haer bij den Generael affgeslagen, seggende
 dat niet te comen doen, noch daer geene orde off last van de E.E.
 heeren Majors daertoe te hebben, ^mMaer soo men daer yetwes
 wilde beginnen sonder vrijheden off exemptien, diergelijcke,
 dat soude eenichsints comen, geschieden, Ende als wij sijne E. Ed.
 vertoonde dat ons alomme bij de nabueren, sulcx genoch aenge-
 presentent wierde, soo wij ons maer verclaeren wilden, lede, van
 haeren staet te willen, heeten, ende dat dese plaets duysent ge-
 vaeren van de Swoedse en Engelse liep, antwoorde sijne E. sulcx
 wel te weten, ende dat het soo was als wij seijden, gelijk hij
 oock in der daet wel wist. De rede, was oock voor ons, maer
 den last die van de Majors hadde was soodanich, dat hij het
 voor haer niet konde verantwoorden. Nu wij sijn blind in dese
 saeken, maer een van beiden, moet waer sijn, dat is: off het schort
 aen den Directeur off het schort aen de Bewinthebbers off aen
 alle beyde, hoe het is off niet en is de een, schuijft het op d'an-
 der en ondertusschen loop[t] alles in ruine: vreemde besitten
 het landt en vaeren vast wel, spotten noch met ons toe als wij
 lees: versocht

De Neerlanders
 versoeken een
 plaets op de
 Sugtrevis
 doch te vergeeffs

De directeur
 schuijft het
 non populeren
 op de Compie

De vreemden wat seggen, sij genieten vrije privilegien en exemptie, welke, indien
 genieten, vrij onse Nederlanders genoten hadden en genoten, als sij doen, blyjten
 heyt en privi- turyffel (naest de hulp van God sonder welck wij niet vermogen)
 legien sij souden, soo wel off beter floreren, als sij doen. Ergo de Compag-
 nie off haer ministers is tot noch toe geweest en is belet en
 Daer is geen hoop dattet oorsaeck dat het met het landt niet beter gaet. Het is oock
 beter met het niet te hopen dat wegen haere begeerlyckheit en quade ordre, soo
 landt gaen langhet ~~landt~~ onder haer bestuer en geweld is, beter met het
 sal soolange landt gaen sal, maer het sal wel slimmer worden.
 het onder de Doch de rechte tijt om van dese saeck te handelen is noch
 Comp^{ie} is niet gekomen.

Van de gelegentheden en goetheden der wateren.

Verhaelt hebbende de gelegentheden des landts, de grensen, en in
 gevolg desselffs (van de gelegentheden der rivieren, gesproocken)
 hebbende, soo sal het niet blyjten, ons voornemen wesen, eer waort
 van de goetheit ende bequaemheit des waters (dat fout, brack
 en vars is) naer de gestalte der plaetsen) daer by te voegen.

Vier hoofd- Men heeft in Nieu Nederlandt vier hooftrivieren. De zuij-
 rivieren in delijcxte in de gemeene wandelinghe hiet de Zuytrivier, de Bahij
 N. Nederlandt eer men in de rivier Comt Godijns Bahij, niet omdat de rivier suij-
 den op streckt maer omdat het de zuijdelijckste rivier van Nieu
 Nederlandt is. Een ander, die dese van het suijden, aff naest lecht
 oock de vermaerste en beste is ten aensien den handel en popula-
 tie, is genaempt Rio Montanjes wegen eenige bergen off Mauri-
 tius rivier, in de wandelinghe de Noortrivier, omdat sij meest en
 seer verre naer het noorden, op streckt. De derde is de Oostrivier,

De Oostrevier omdat se van Manathans oost streckt alsoo genoemd. Dit wert
 alsoo genaemt ^{bij} veel niet voor een revier maer voor een bahij gehouden om-
 omdat se oost ^{en west} streckt ^{dat het op sommige plaatsen seer wijd is ende wedersyts in zee}
 loopt. Wy houden het nochtans voor een revier en daer wort het
 in 4 gemeen voor gerekent. De vierde is de Aarsse revier omdat
 se meest heel vars water is ⁶ ~~zo~~ ^{zo}ven de andere. Behalven dese re-
 vier sijn der noch veel en verscheijde bahijen, havens en inboht-
 ten seer bequaem en dienstich, de ⁶ sommige oock wel desnaem
 van rivieren, souden mogen wesen. Daer sijn oock mennichte ⁶ ~~van~~
 binnenvaters, sommige groot andere minder, mitsgaders ⁶ ~~van~~
 kille, die wel rivieren, gelijcken, en mennichte ⁶ ~~van~~
 dienstich om het landt over al te bevaeren, gelijck de kaerte
 van Nieu Nederlandt ons deselffde sal bewaerheden. Noch
 sinder veel en verscheijde watervallen en stroomkille, be-
 molens op te stel ⁶ ~~quaem~~ ^{quaem} om molens op te stellen, van alderley zoorte ten dienste
 ten seer bequaem van de menschen en ontallick veel kleijne killebiens, ⁶ ~~spijjt~~
 ies overal door het landt als aders door het lichaem, doch
 al vars water uytgesondert eenige weijnige aen de zee kant,
 die soudt en sars sijn off brack, altemael seer dienstich om
 het wilde en tamme vee te drencken, ende overwateren, tot de
 rivieren, off in zee losen. Behalve allen desen sijn der noch veel ontal-
 lijcke fonteijnen en waterwellingen overal door het landt, oock ten plaet-
 se daer geen water soude vermoeden, als op klippen en rotsen daer se
 sprinckaders gewijs uijt vlieten, en sijn ⁶ ~~te~~ ^{te} sommige soodanich dat se
 waerdich in eeren gehouden sijn niet allees, omdat se alle, uytgesondert
 in de kreupelbossen, seer klaer en suijs sijn, maer vele hebben dese
 1) lees: die

Seer veel *for-* eigenschappen dat se des winters roocker, van warmte ende des somers
 teijnen, en wa- soo koel sijn dat men daer schier geen hand in lijden kan wegens de
 terwelke, in koude oock in 't heetste van den somer niet, en dit toeval maect haer
 N. Nederlant aengenaem tot het gebruyck der menschen es beesten, daerse oock
 sommige zoo- Sonder gevaer van conner genomen worden, want ~~hoetel~~ hoetel
 kes des win- iymant daer van drincket het belomt hem niet qualick al is het
 teps van warm- te en des so- Schoon heel heet weder.
 mers heel cout

Dit dan soo gesecht sijnde van der eigendomi, gelegentheit, goet-
 N. Nederlant heijt, vruchtbaerheit van dese provincie, waerin soo veel ons cleijne
 wijcket geen pro- ervarentheit rejcket geene provincie in Europa behoeft te wijcken.
 vincie in Europa

Ende wat de negotie belangt daer Europa en onder anderen Neder-
 N. Nederlant seer voortreffelijk in is, dese provincie leijt daer niet alleen seer
 bequaem tot nego- gelegen en bequaem toe, maer soude oock alster menschen waeren
 tie bevonden worden, meer waeren bij en in sich selven te hebben getrocken,
 in andere landen, als sij selffs uyt andere landen, behoeven te trecken.

Dese ingesien sal het den verstandigen wejnich werck wesen
 N. Nederlant aff te meten, ende ordentelick te overleggen wat der Nederlandtschen
 can der Neer- staet aen desen in sich selven, soo heetlycke provincie gelegen is, waer
 lantsche staet toe sij haer in toecomende soude conner dienen, ende wat voor een
 in toecomende toevluchte voor alle behoeftige in Nederlant soo wel van hooge, mid-
 seer dienstick delbaere als lage staet, want het is hier voor mensch mensen, die
 wesen. ietwes bij de hant willen, nemen veel beter aen de kost te geraken
 als in Nederlandt.

Dancksegginge tot God voor dat hij de Ne- dancken dat hij ons in een soo goeden, vruchtbaer en gesonden landt
 derlantse natie met dit landt gevoert heeft, dat wij nochtans met onse menichvuldige zonden

gefavoriseert heeft die wij noch dagelijc hier te lande bijster ophoopen niet verdient hadden.

Wij sijn oock ten hoochsten aen de Wilden gehouden, die ons niet alleen dit goet en vruchtbare landt inruymen en voor een cleijntie in eigendom overgeven maer oock daerenboven met haer goet en onderlingen handel verrijcken, soo datter geen in N. Nederlandt is off op Nieu Nederlandt handelt off hij issec in gehouden. Grootte Schande is het ons nu en ongeluckigh soudens wij wesen, soo wij dese weldaet gelijk wij behoorden erkent hadden, ende de Wilde voor het haere, dat sij ons mededeelen, weder hadde getracht het eeuwige goet, van soo veel in ons is, mede te deelen. Het staet te vreesen, dat sij ten jongsten dage wegens dit quaet haer tegens ons verheffen sullen.

Heere der Heijrscharen vergeeft het ons dat wij tot heden ons daerin niet beter gedragen hebben, geeft doch de middelen en bestiert onse harten, dat wij in toecomende ons hierin naer behooren quijten, tot onser en harer zielen salicheijt en grootmakinge dynes heiligen naems om Christi wille, Amen.

De costen ende moeyten van't limi'tscheidens moest men over het hooft sien en letter, op de con-sequentie

Het eerbiedicheijt gesprooken, men behoort de moeyten, die daer over het scheidens der limi'ten sullen loopen, en de kosten die der met den eersten over het naender bevolcken van dit landt sullen vallen over het hooft te sien, ende te gedencken dat de beginse-ken swaer sijn en het saeyen, verdtietich soude vallen, soo men hem met majen niet vertroosten, hetwelck wij vertrouwen en ons selven als verseeckt de hoochwichlige ervarentheden van ~~onze~~ halle Ho. Mo. beter sullen betrachten, als wij bequaem sijn dat te seggen. Doch het soude billick haer Ho. Mo. ende eenige andere lieffhebbers, die dit te vooren mocht komen, vreem't mogen dunc-

1) lees: niet erkent, niet weder

ken dat wij van dese plaetse soo loffelijk spreken, gelijk wij doen, ook waer^{wesen} te wesen, daer wij nochtans van gebreck en armoede klagen en voor deselve versoecken hulp, bijstant, redres, minderingh van lasten, populatie en mer diegelycke, en vertoonen dat hetselve in een soberen en seer bouvalligen stant is, ja soo seer dat sonder merkelijke hulp en bijstant hetselve sal teenemaal daer henen vallen en van vreemden beheerst worden. Soo sal het dan noodich wesen de rechte reden en oorsaeck aen te wijzen waerom Nieu Nederlandt in een soo slechten toestand is als het rechtervoort bevonden wert, hetwelck wij soo oprecht, eenvoudich en waerachtich doen sullen, als eenichsints mogelijk sal wesen naes de waerheijt van saeken, gelijk wij datselve gesien, bevonden ende gehoort hebben. Doch alsoo dit verhaal niet alleen veel wederstrevers en smaders sal onderworpen wesen en lijden moeten, als mennich op haer seer zaeckende, soobidden wij haer Ho. Mo. seer cotmoedelyck en alle liefhebbers die dit te vooren komen mochte, dat se voor geen opgesochte en versierde onwaerheden, de waerheijt laten wijcken, ook geen andere getuygenis hiertegen aennemen als van soodanige onpartijdige, die noch directelyck ~~off~~ ^{offt} indirectelyck niet qualijck bij het verderff van Nieu Nederlandt gevaeren sijn, handt daerin gehadt hebben, off andersints aen deselve verplicht sijn.

Ende hiermede gaen wij over tot de reden en eenichste oorsaeke van het quaet, hetwelck wij in het beginsel van ons request aen haer Ho. Mo. wel stellen doch te cort en duijstet.

Van de redenen en oorsaecke

Het verhaal van
de redenen en oorsaecke
waerom N. Nederlandt in
een soo slechten toestand
gecome is sal veel op
haer seer zaecke en van haer
gehaet werden

waerom en hoe Nieuw Nederlandt
soo vervallen is.

De quade regerin-
ge is het verderff
van N. Nederlandt
het nu bevonden wert gebracht hebben, soo achter wij noodich deselve
eerst onderscheijden te noemen. Ende wij houden het hiervoor, gelijk wij
dat dagelijc bij experientie bevonden sien, ende voor soo veel ons ver-
stant reijcket, dat het is de quade regieringh met haer gevolch, en
aenhangh om met een woort te noemen, ende daer en is geen an-
der dat daer beter op past. Wij kunnen oock met onse beste ken-
nis niet anders sien off dit is de eenichste en rechte grontsteen, van
het verderff en ruijne in Nieu Nederlandt. Dese regieringe, daer
seer veel misbruijck uijt volcht, bestaat tweesints, te weten, in het
Vaderlandt bij de Best Bewinthebbers en hier te lande.

De regieringe van
N. Nederlandt is
tweesints: De over-
gesonden ordre van
de Bewinthebbes
en de practijcke
van de Directeury

Wij sullen eerst kortelijc eenige ordre en misslagen uijt het
Vaderlandt komende aenwijzen, en daermaer verder gaen, tot de
beste en sien hoe het hier aengewassen ende sich versterckt heeft.

In den beginne van dit landt soo hebben de Bewinthebbes, van
de Comp. haer voornemen verkeert geslagen, en sij hebben ons er-
achtens meer gesien, op eijger baet als landts welvaeren, en mees
gelooft vercierden, raet als oprechter. Dit bewijzen de onnoodige
onkosten, van tijt tot tijt gepleecht, de beswaerde rekeningh van
Nieu Nederlandt, het aenteyckenon der Colonijen, meest van Be-
winthebbes, haer drijven der negotie, tot welck ende oock den

De bewintheb-
bers hebben haer
voornemen ver-
keert geslagen

De Comp^s dienaers geven het land een quaden naam

handel opgesteld is, en eijndelick het niet populeren. Het liet sich aensien metten eersten, alsoff de Compagnie dit landt met haer eijgen dienaers souder hebben willen, populeren, hetwelck groot misverstant moeste wesen, want als haer tijdt uijt was veretrocken die weer, niet ~~met~~ medebrengeude als wat voor haer beurs en voor het land een quaden naam van grooten, honger en andersints. Ondertuschen daer was geen proffijt maer groote maendgelden, gelijk de reekeninge van Nieu Nederlandt dat getuijgen sal.

Hadde de E. Westindisse Comp. in het begin op populatie gesien, in plaetse dat sij groote oncosten maechten over onnoodige dingen, die met beter gelegentheit moesten geschieden, ende dan oock wel geschieden konden, de reekeninge van N. Nederlandt soude soo niet beswaert sijn alsse nu is. Eerstelyck door het timmeren van het schip N. Neerlandt tot excessive oncosten, door drie sware molens, door steen backen, door teer branden, door as branden, door sout maeken en diergelijke dingen meer, dat door slecht beleid en overslach heel te niet geloopt is off weynich van gecomen nochtans veel gekost heeft, en hadde dit gebruik gewest om het landt te bevolcken en bestialen te transporteren, het landt hadde nu van groot aensien moer wesen.

N. Nederlandt is veel beter en bequamer als N. Engelandt

Dit landt en deses landts gelegenheid is veel beter en bequamer als dat de Engelse besitter en soo men ^{nu} niet op eijgen baet en particuliere handeling gesien, en hadde, gewis de Noort off N. Engelandt soude ons soo veer niet overtreffen.

Hadde men de eerste exercitien rechtsinnich betracht gelijk de

leggen en niet met singuliere insichten gepraetiseert, gewis daer soude, haer meer lieffhebbers van N. Nederlandt beneersticht hebben dat te bevolcken en in te nemen. De andere clausulen oock, die men heeft weten in te voeren, hebben de particulieren allijt der moet benomen en ondergehouden, soodat sij van die der kennis van hadde onderrecht sijnde niet dorsten bestaan. 't Is wel waer dat de Compagnie wel eenige personen heeft overgevoert maer niet daerby gecontinueert soodat het weynich voordeel gedaen heeft. Het hadde oock geen rechten aengangh want het geschiede offer geen meeninge bij ware geweest.

Het is onmogelyck te verhalen, en pertinent op te stellen waerin en hoe menichmael de Comp. dit landt schadelijck en tegen is geweest. Sij heeft niet gewilt dat ons eygen natie het landt soude lingen in de innemen, gelijck dat aen Jacob Walingen met de sijne ten aensien de Varse revier en nu corteling ten aensien de Zuytrevier gebleeken heeft, en inmiddels soo sijn der vreemdes mede doorgegaen, Ende daer was geen ordre als diffensive en bij protest daer tegens te gaen, men konde oock qualick anders want de garnisoenen conform de exemptien sijn niet compleet gehouden, soodat de foute van N. N. slechte staet schuyft ja het saet van den oorloch volgens het seggen van des Directeurs' Kieft is in het Vaderlant mede eerst geraeyt, want des Directeur Kieft seyde expres ordre te hebben om de contributie van de Wilde te vorderen, dat wel goet soude hebben conner wesen als het landt gepopuleert hadde geweest maer nu buijten tijts was.

De Comp. weij-
gert Jacob Wa-
lingen in de
Varse revier

De foute van
N. N. slechte
staet schuyft
mede onder de
bewinthebbes

De rechte nego-
tie wert van de
Comp. in N. Neder-
landt onderge-
houden

De negotie, sonder welke als se recht is geen landt wel vaert, is mede door haer toedoen, soo vervallen, dat se nergens na lijckt en meerder slaeffachtich als vrij is, ten aensien, de swaere recognitie en al het visiteren, en molestie dat men daer mede heeft. Descri-
sitate prijzen, wij wel voor sooveel het geschiet ten aensien, van
het is prijselijck
op de contrabandis
te letten, want sij
verderwe, t'lant

Contrabandijst, die het lant verdorven hebben, ende nu uyt alle
streeken gaen, alsoo de Bewinthebbers aen haere officieren, daer selffs
ordre toe geven maer behoorden, dat nochtans sonder partialiteijt
te geschieden, dat niet altijt soo is. De recognitie loopt hooch, aen
visiteren en confisqueren is geen gebreck, en dit dwerft de rechte
negotie en uytgesondert eenige weijnige soo geschiet deselve maer
pro forma om onder desen deckmantel des verbodes, handel te drij-
ven. Ondertusschen soo worden de Christenen, schier getracteert als
De christenen, schier
als de wilden, ge-
tracteert

wilden, in het koop, van de nootwendicheden, die se niet missen
konnen, hetwelck groot klage, elende en armoede veroorsaecht,
als bij exempel: de coopluijden, vercoopen haer drooge waeren,
die weijnich verderff onderworpen sijn, tegen een centge onde dat
ruym naer somtijts in dese off gene soorte afftreck en gebreck is,
ende de Schotter, die met kleynie kargasoene komen, en sommige
andere die haer mede bemoeijen, koopen het soo van haer op ende ver-
coopen het weder aen den gemeynen man, die het niet misser, en can,
veeltijts tegen een centge hooger uyt offte hooger en lager na het
getrocken, ofte gewilt is. Op de natte waeren, die veel leckagie onder-
worpen sijn, nemen se meer ende die het van haer coopen, handelen
daer mede als van de drooge waeren, geseijt is, en doorgaens wel

De goederen, wer-
den in N. Nederlandt

een, twee a
drie cent-
tens ver-
cocht

Soo slim, soodat de goederen door de eerste, tweede ende somtijts door de derde hant wel een, twee ende meer centgens vercocht werden. Wij zouden niet connen bedencken wat al practijken daer versonnen sijn om eijgen ende particuliere profijt te doen, en om het landt te bevolcken is weijnich gedocht, wij swijgen gedocht, ~~wij~~ men heeft het volck noch daerboven verjaecht door harde en onbehoorlycke proceduyn

De Comp. geeft
ordre dat men
halve foute
voor heele sal
reekenen, en
verschriek soo
t' volgt

len, daertoe haer E.E. nochtans ordre gaven want aen den Direc-
teur Kieft is geschreven van de Bewinthebbers, dat hij soude daer geen foute was actie soecken en een halve foute voor een heele reekenen, en soo voorts. Men heeft oock gezien hoe met de acht mannen haer brieven gehandelt is en wat daerop gevolcht is, behalven noch veele orders en instructien die ons onbekent sijn ende mede dienen tot verwoestinge. Doch dit nu hier latende ofte

De directeurs
spelen met
haer meesters
en onderdanen
als de cat met
de muys

Soo nu en dan een woort als het pas geeft van verhaelende, laet ons gaen besien hoe haere dienaers ende directeurs met de haere hier van tijt tot tijt gepraseert hebben, die soo wel met haer als met de rest gespeelt hebben, als de kat met de muys. Ende het soude wel doenlyck wesen haere handelinghe en doen van aenbeginne te verhaelen, doch alsoo de meeste van ons hier doen niet present en waeres, en dierhalven geen oochgetuijgen oock dat het langh geleden is en de memorie te deele ontgaen, mede te onsen aensien soo slim niet was als daernaer doen het lant vrijgegeven wert ende vrije luijden begonnen te vermeenderen, soo willew wij de beginselen overslaen ende heer Lubbert van Dinglagen, vice-direc-

teur van N. Nederlandt, de regeringe van des Directeur Wouter van Twiller laten verhalen, die bekend is daer tijdinge van te hebben. Ende wij sulles, allee, spreekes van de twee leste droevige en bystere verwerringe, wij soude, wel regeringe seggen, onder den Directeur Kieft, die nu wel over is maer de Smarte noch van duijft, en van des Directeur Stuijvesant, die noch staet soo men het staen noemen mach, dat teenemael onder de voet leijt.

De Smarte van Kiefts regeringe duert noch

De Directeurs hier te lande verre van haer meesters sijnde waren dicht bij haer proffijt. Sij hebben oock haer eijgen dingen, altyd seer fatsoenlycke weter, te doen weynich tot haer schade, nochtans onder de deekmantel van het gemeene^d ende diergelijcke. Sij hebben haer meen, doe, de Directeurs haer eijgen dingen weest waeren, soals sij het hebben, wildes heeftet altyt moeten wesen, en soo sij het begeerden soo was het. De Bewinthebbers, seggen se, sijn in het vaderlandt wel meesters, maer hier te lande sijn sij meesters; soo als sij het verstaen, soo sal het gaen, daer valt geen appel op, en dit is haer tot

de Directeurs spelen den absoluten meesters

noch toe niet swaer geweest in practijcque te houden, want daer waren weynich menschen en die dan noch meest seer slecht en onervaeren, behalven dat se noch de Directeurs alle dagen van doen hadden, en sooder dan noch eenige verstandige onder waeren, die op haer eijge, voeten gaen konden, die socht men te verobligeren, en haer practijcque, die altyt subtyl en duystes was, konden sij mette, ~~der~~ ^{der}ste, niet wel bekenne, gelyck dat haer soo verscheijden males, alsoo gelucket is en somtijts wel goeden duijr gehadt heeft. Des Directeur Kieft seyde selfs en liet oock door andere segges, hier te wesen als souverain ende gelyck de Prins in Nederlandt. Het is hem hier te lande verscheijde reijses, ver-

Des Directeur Kieft laet divulgeren hier te lande als souverain te

^d) lees: gemeene best

wesen ende dat haelt ende hij hadde daer nooyt ietwes bysonders tegen; het weijgeren
 Rij hier te lan- van appel en diergelycke acties, meer bewijst het soo klaer dat het
 de Souverain recht hadde, ons erachtens geen ander van noodes heeft. dese tegenwoordige Direc-
 teur doet oock het selffde want in het weijgeren van appel was hy
 meer als de Comp. mede thuis. Hy disputeert oock seer geerne dese weth: de Prins
 sijne hant weij- is boven de wet en appliceert dat soo vrijmoedich op sijn eygen
 gert mede appel persoon dat het sijn selven schaemt. dese Directeurs dan de macht

Stuyvesant ap- in haer hant hebbende konde doen en deden oock dat sy wilden, naer
 pliceert de wet: de prins is bo- haer goetduncker, en welgevaller, en als het soo was moest het
 ven de wet op recht wesen omdat het haer behaechde. Het is kennelyck dat die-
 sijn selven geno die de macht aen haer nemen, en gebruycken, om te gebieden
 wat sy wille, dickwils meer gebieden, en wille, als se wel behooren,
 en off het schoon schyn off geen heeft soo sijn der noch altyt noch
 eenige perfoonen die het prijsen, sommige uyt lust om quaet te hel-
 pen, en sien doen, andere uyt vrees, en soo claejt men noch met Jan
 Vergas de clementia Ducis, van de sachtmoedicheijt des hartogs.

Doch op dat wy niemant achterdencken, geven van wat te breed te
 Den uytganck waejen, soo sal het dienstich wesen, met exempel, te bewijzen, den
 ons, Kieft wert uytgangh van den heer Directeur Kieft ende de directie van d'heer
 met exempelz bewesen. Dz Stuyvesant tot weijnich voor ons vertreck, doch wy bekennen
 gaarne dat wy alle streeken, omdat se soo bedeckt, listich, en dubbel gedie-
 ven, sijn niet volcoomen sullen, conner verhaelen, nochtans sullen, wy naer
 ons vermogen eenige stellen, ende later, de leeuw uyt de claeuw oordeelen.

Ons ooge dan slaende op de regeringe by den Directeur Kieft, soo ont-
 moet ons eerstelyck de kerck, en wy ~~sullen~~ sullen, in gevolge van die,
 Van de kerck en kerckel. geaders, spreken soo van kerckelycke als van burgerlycke middelen. Doch

omdat dese man nu afflijvich is en door eener Jochem Pieterss. Cuij-
ter en Cornelis Molijn vrij wat van syn handeling en oer vertrouwt
is, soo sulles wij hier mede soo kort ingaen als wij eenichsints
konnen.

Den onnodigen
oorlogh over het
landt door Kieft
gehaelt

Eer den directeur Kieft den onnodigen oorlogh over het landt ge-
haelt hadde was syn principael trachten en voornemen syn selven
wel te versorgen en eener grooten naem achter te laten, doch buyten
syn eijgen ende des Compagnies costen, want die heeft noch nooit jets
aensienlijck bij het landt opgeset daer het van verbetert is. Ten desen
eijnde oordeelde hij seer noodich het stichten van een kerk (te meer
alsoo oer in den molen was dat men in Renselaerswijck een kerk

Kieft was een
een van de kerck-
mens, den Directeur
Kieft doet de kerck
gens wil en danck
van al de kerck-
men en de gemeente

sonde timmeren) als sijnde een publijc werck. Dit dan soo in 2
mes, den Directeur genoot dragende openbaerde het de kerckmeesters, daer hij selffs
Kieft doet de kerck een van was, die het geerne toestonden en presen. Men sprack dan
in t fort stellen, te-
gens wil en danck
van al de kerck-
men en de gemeente

van de andere geset is en immers soo wel past als het vijfde wiel
aen een wagen, want behalven dat het fort cleijn is, op een punct
leijt, dat meer importeren soude in cas van populatie: de kerck
die de gemeente, die se becosticht hebben, eijger behoort te wesen,
soo breekt se en beneemt den suijtooster, wint aen den kooren-
molen die daer ontrent staet, Hetwelck een medeorsaek is dat
men des somers dickwils bij gebreck van malen sonder broot sit, daer
het is dit alleen niet, want den molen is versloft en deurdier, hij mees-
tentijt leck gestaen heeft vergaet vrij wat verrot, soodat hij nu niet
verdragen kan meer als met twee roeden te gaen, en oock al ontrent
vijff jaren, soo gegaen heeft. Doch keerende weder tot de kerck, daer

door de kerck is
de molen betimmet

1) lees: vertoont?

den korenmolen ons wat affgetrocken hadde, den Directeur hadde dan besloten, een kercke te doen timmeren ende dat ter plaetse daer het hem goet docht. Het manqueert hem aen de penningen, en waer die te bekomen? Het gebeurde om dese tijt dan den predicant Everhardus Bogardus een vrouwe voordochte bestede, dese gelegenheit oordeelde den Directeur een bequame tijt tot sijn voornemen te wesen, dat hij naer den vierden, off vijfden, dronck oock in 't werck stelde, ende hij selfs

Op de bruyloff met een goet exempel voorgaende liet de bruyloffs gaster teykenen teykenen iedes wat watse tot de kerck geven wilde, ider dan met een licht hooffd hij tot de kerck teykenende rijckelijck wech, de een tegen de ander. En hoewel het eeni- wil geven dat ge wel keroude door de sinnen weder thuis quamen sij moesten daernaer veele evenwel betaelen, daer viel niet tegen. De kerck wierde dan tegen waer berout iders goetduncken, in 't foot gestelt. De een en eigendon van het doch sij moeten werck moet men wijt het opschrift, ^{oordeelen} dat ons oordeels twijffelachtich is ende aldus luyt: „Anno 1642 Willem Kieft Directeur Generaal heeft der gemeente deses tempel doen bouwen”. Doch hoe het daermede is daer latende, soo heeft de gemeente nochtans daer voor betaelt.

Nu is het onse tijt om van de kerckelijcke goederen te spreken, en Daer sijn geen om de waarheit geen geweld aen te doen, wij weten niet datter tot noch kerckel. goe- toe eenige geweest sijn off dat se eenige incomen heeft wijt gesondt- deren dat daertoe gegeven wort. Daer is oock noch bij de Comp. noch bij den Directeur nooit eenige vlijt off moeijsten aen geleges, om eenige te becomen off vast te stellen.

Tot de school is Tot een gemeene school is oock seer lange met de schaal onge- met de schaal gaen. Men heeft het oock met den mont getimmerd, tot noch toe is ongegaen de eerste steen niet gelegd, sijn alleenich eenige matrialen versocht,

het gelt nochtans daertoe gegeven, heeft sijn wech al gevonden en is meest verconsumert soopes geene te cort comt, en men heeft oock hiertoe noijt ietses in gradt goet op geleijt.

Bij der Armen, die nochtans best versien is, vint men anders niet als dat met het sackie in de gemeente vergadert is, uytgeson-
Het Arme gelt staet meest onder de Be-derent eenige boetes, en sijn giften, van de inwoners. Doch het gelt
 winthebbers en, mer, staet ee, merckel. deel onder de Comp., die het van tijt tot tijt hebben
 can noch capitael gelicht en ingehouden. Sij hebben al voor jaer en dach beloofte intrest
 noch intrest van te betaelen, doch wat moeyten men ~~dan~~ daerom doet, soo kan men
 haer crijgen noch capitael noch intrest van haer krijgen.

Van een weeshuys, gasthuys, oudmanhuys ende diergelycke is somtijts wel ee, vliegert woort geweest maer men heeft tot noch toe niet connen sien, datter eenige cours, ordre off regel in gestelt is. Uijt alle, dese, dan, blyckt genoegsaem datter gans
gans geen sorge geen rechte sorge off neersticheijt bij de Comp. off haere officieren
gedragen voor het is gedragen, voor eenich kerckelyck goet, oock, in t minsten niet
kerckel^e goet voor sooveel van aenbeginne tot nu toe is connen bekent worden, maer ter contrarie is vlijt en neersticheijt genoch aengeleijt om de minions nau te verbinder, off nieuwe te maeken, gelijk wy dat tot sijnre tijt hiernaer verhaelen sullen en nu voorttrecken en sien, wat gemeene burgerlycke middelen geweest sijn tot op dato van ons vertreck, opdat oock openbaer worde wat vlijt en sorge de Directeurs daerinne gehad ende gedragen hebben.

Met den eersten dan onder de regeringe van der Directeure kiest wasser niet soo veel gelegentheit toe alser wel daerna geweest is, doordien de recognitien van de pelterijen in het Nederlandt betaelt en de vrye luyden noch geen accijsen en gaven.

De recognitie ^{Maer na^{er} dat het gemeene verdriff segge der lichtvaerdigen oorloch ge-}
 van de pelterijen ^{baert was heeft men beginnen de recognitie van de pelterijen hies te}
 worden in Nieu ^{lande te trecken en getracht der vieraccijs op te stellen, waerover}
 Nederlandt be- ^{men met de acht mannen, die der van de gemeente doen gekoores}
 taelt ^{waeren geconferceert is, die dat soo niet verstonde maer sij beger-}
 den vieraccijs ^{den te weten op wat orde en voet het geschieden sou en hoe lange}
 wert met ge ^{het duijren moeste. Der Directeur Kieft belooffde dat het niet}
 wolt inge- ^{langer duijren soude dan totter een schip van de Comp. quam, een}
 voert ^{nieuwen Directeur off dat der oorloch te eynde was. Ende hoewel}
 men aen alles seer twijffelde en dres niet consenteerde, soo voerde
 hij het evenwel met gewelt in. De brouwers, die der niet toe ver-
 staen konden, gaff men haer hier der soldaten prijs en dat gingh
 der soo mede heen, doch baerden grooten onlust en misnoegen, want
 den Directeur ^{van desen tijt aff begonde der Directeur het landt te splijten en tot}
 begint het ^{partyschap te stellen. Die aen sijn syde stonde kon niet misdoen,}
 landt te splijten ^{hoe slim hij het oock maeckte, de reste die hem tegens waeren de}
 en is seer ja- ^{den altijt qualijek al desen se schoon wel; en de orde om een halve ^{fonte} voor}
 lours als men ^{een heele te rekenen werde doen te rechte gepraectiseert. De jalourije}
 sijn partye ^{was in den Directeur soo groot dat hij niet dulden konde sonder ach-}
 gaet besoecken ^{tendencken, dat onpartijdige sijn partye besogten.}

Naerd^{at} den oorloch immers gelyek de Directeur selffs seijde
 Den oorloch sal ^{geeyndicht was, ons erachtens sal se niet recht geeyndicht wesen, voor-}
 niet geeyndicht ^{dat het landt bevolcket is, soo hoopte ijder een dat dese pacht weder}
 sijn voor dat ^{meer volck ophouden soude, doch der Directeur Kieft stelde het uyt tot op de}
 in t landt is ^{comste van een nieuw Directeur daer seer nae verlangt werde, en}
 eyndelijek verscheen, doch gelyek de crooningh van Reabiam, want

Stuijvesant stelt in plaetse van den Bieraccijs aff te setten soo was sijn eerste werck een
 der wijnaccijs wijnaccijs daerbij te setten, nevens noch andere onverd'agelycke lasten,
 sodat eenige van de gemeente selffs, alsoo sij doen gee. voorspraken
 hadde, genootsacckt werden te requesteren, doch in plaets van
 de gemeente geeft een request over troost die sij verwachten, werden sij van der Directeure wat uytgemaakt
 ende daernaec gaff men haec een schrifttelijck antwoort, dat der Direc-
 teur, gelyck hy doorgaens¹⁾, soo largo en ampel gestelt hadde dat
 slechte en gemeene luijden gelyck hier sijn daerin verdwalen, moeten
 sonder uytcommen. Ende soo heeft men voorts getracht van tijt tot
 tijt nieuwe schatten, en bedwaernessen, ^{in te vreeen}. En somma het is vast en sus
 soo gestelt dat by der Directeurs Kiefts tijde een merckelijcke somme
 Kieft trecket uyt jaerlix ingecommen is, soo van recognitie als andersints, die gere-
 de gemeente jaer- kent wert het eene jaer door het andere wel te bedragen 16000 gl.,
 licx tot 16000 gl. behalven ^{noch} de recognitie die in 't Vadedant betaelt wort en gelycke-
 wel weder hier uyt de arme gemeente moet opgebracht werden, want
 het goet wort daernaer verloecht en is nu soo hoch geloopt dat
 het onverd'agelyck is. By des Directeurs Stuijvesants tijde heeft het
 vrij wat hooger geloopt, men kan wel bereekenen dattet ontrent
 30000 gl. jaerlix uyt de gemeente gecomen is, soo van recognitie, con-
 Stuijvesant troock jaerlix wel 30000 gl. fiscatie, accijs en andersints en noch is het gee. deech, hoe men
 meerder heeft hoe men meerder hebben wil. Het was noch te verdra-
 gen dat men soo veel gaff als mogelick is als het tot 't gemeene
 in de placcaets is beste aengelocht werde. En overmits in alle placcaets beloof en
 belooft en gestelt vastgesteld is het gelt geemployeert te sullen werden tot loffelijck-
 dat de penninge- ke en noodige gemeene wercke, soo laet ons doch nu eens besien
 uyt de gemeente wat loffelijcke gemeene wercke der hier te lande sijn ende wat al
 Over het gemeene het geven en contribuere, tot noch toe voor vruchten gebract heeft.
 sullen gebruyckt werden. Doch om hier niet in te dole, soo moet men ons niet verstaen van
 1) lees: gelyck doorgaens

De Comp.^s effecten, de goederen en effecten, die de E.E. Compagnie toebehooren en eijgen in N.N. importe-Syn, want dat ymant in t bysonder toebehoort was nooit gemeen, een ontrent 60000 ende des Compagnies effecten die sy hier te lande hebben, mogen on- a 70000 gl. Ende geweerlyck monterem met fort, canon, amonitie, paekhuysen, sy syn vrij wat woonhuysen, bouwercker, paerden, beesten, vaertuygen ende wat meer daer schul- het verder soude mogen wesen, ter somme van 60000 a 70000 gl. En- dich die het is seer waerschynelyck datter wel vrij wat meerdes schulden tegens syn. Edoch dit overgeslagen, sullen wy ons keeren tot het ge- meene burgerlycke goet en sien waer de penningen van tijt tot tijt in gebruycket syn volgens de placcaeten.

In de regeringe van den Directeure Kieft, als wy al ons wel be- dencken en alles wel versinnen en nasien, soo connen wy niet weten off vinden datter ijet, wy seggen ijet, het sy het in t minste off meeste gedaen, getimmert off gemaect is, immers dat waer- dich soude syn te verhaelen, dat de gemeente aengaet off toekthoort, de kerck exempt daer wy voor deser, van gesprooken hebben, ja het heeft soo slorsich en onachtzaam daerin toegeaen, dat men nooit ijetwes voorgenomen bestaen off gedaen, heeft dat schyn gaff om de gemeente te contentere, oock niet uytterlyck maer men heeft integendeel tegene uijt de gemeente quam onder des Compagnies effecten, gesmoltes, ende des Compagnies effecten en middelen selffs heeft men soo hier soo daer verwaerloost om vrin- den te maeken, attestanter te bewegen en geen beschuldigers over hetaen- rechten, van oorlogh te vinden. De negros oock die met Tamanderie quamen werden vercocht voor speck en erweten, ende daer soude men wonder mede uytrechte, maer just het droop door de vingers. Daer syn noch verscheide andere Negros hier in t landt, waerwaer som- mige door haer langer deenst vrij gegeven syn doch haere kinders

blijven slaven tegen aller volcken recht, dat ijmand van een vrije christen moeder gebooren wort en al evenwel slaeff is en dries hij daer blijven moet. Het is ons onmogelijk te verhaelen hoe alles toegegaen is, ende die het niet toestont en advoyerde was in 't oogh en als het te pas quam gedacht men kon. Wij geven nu alle verstandige te bedencken, wat vruchten dat gebaert heeft en wat een baer dit was om goede getuijgenis te become. De mensch is van natuuren begeerlijk en noch principael die behoefftich sijn. Doch wij sullen hiernaer noch eenige ^{weynige} staeltiens stellen als wij van des Directeurs Kiefts regeringe in 't particulier sprekken ende nu voortgaen tot het regement van des Directeurs Stuyvesant en sien hoe het daer tot op dato ons vertreck toegegaen heeft.

gaen voort tot de
Zegeringe van des
Directeur Stuyve-
sant

Stuyvesant is be-
sich sonder proffijt
in Comp^s saeken

naer de houte
kaey en de kerck
is voor de gemeen-
te niet gedaen

De heer Stuyvesant is van sijn eerste aencomen meest altyt tot op ons vertreck toe besich geweest met timmeren, metselen, maeken, breeken, callifaten en diergelycke, doch het was meest altyt in Compagnies saeken, ende dat weynich tot haer voordeel, want een sommige is meer gespeneert als het waert is, doch mede in 't eerste maekte hij de kerck bruycckbaer, die hem seer reddeloos ter handt gecomen was, en kort daernaes oock een houte kaey, die sijdes een seer dienstich was en wel te pas quam. Maer na dese tijt weder wij niet dalter ijert is gedaen off gemaekt, dat men den naem van gemeen geven kan. Nochtans isser incomen genoch geweest als dat in de jaersomme te sien is ende men heeft noch altyt naer meer getracht, gelijk de watersuchtigen. Hierdoor is in corten tijt alsints seer groot misnoegen ontstaen, niet alleen onder de burgerij, die seer weynich te seggen hadden, maer oock onder des Compagnies officieren selffs soodat oock onder haer verscheijden protesten gevallen sijn, wegens de oncosten, en consumption in cas van onnoodige Raden,

officieren, dienaers en diergelijcke, die van de Majores niet gekent
 sijn, alsoock omdat de middelen, en gelden die in 't gemeen gegeven
 werden, particulierlyck werden geeygent en verbruickt, doch al te
 vergeefs, daer is geen off seer weynich beterschap op gevolcht, en
 hoe meer men getracht heeft alles te helpen en herstellen, ende op-
 rechter, hoe slimmer het geweest is. Want men heeft dan door hooh-
 Stuyvesant is hoohme- moet geregeert, recht anders gewilt even off raet volgen schande
 dick en wil waer ende off alles uyt een hoeft komen moeste. De vruchten hier-
 geen raet vol- van konnen spreken en van haer selven getuijgen. Men heeft hie nu
 sen soo langh geweest en alle hage wrecken wille, en daer is tot noch
 toe niet eens voor den 23 Julij a^o 1649 gedaen ijetwes wegens elke ^{gewichte} ma-
 Daer is noijt te off diergelijcke, ende doe, liet men de luyden waarschouwen dat
 ordre gestelt men in Augustij naestcomende daer ordre op stellen soude, dan sal
 op gewichte, den fiscad dat verrieten, dat even sooveel te seggen is als: geeft de
 mate, elle off duijven, te drineken". Daer is oock dickwils veel onlusten, en twee-
 diergelijcke dracht tusschen de luyden, wegens het gewichte en mate, en alsoo se-
 nimmer verrijckt werden konnen niet recht wesen. Der wert oock ge-
 looft dat sommige die de consciencie zuijn is der tweederley heb-
 ben, doch wij kennen het niet affirmeren. Van de coren mate is
 Over het fee- de Comp. altijt selfs verdacht geweest doch wie derst daer van seg-
 want is noijt gen. De betaeling in zeewant, die hie te lande gaet, is oock noijt
 orde gestelt op een goeden voet gestelt hoewel van de seneensmannen, dat verfocht
 hoewel het is en aengewesen, hoe het geschieder konde nevens pregnante redend
 versocht is daerby gevoecht. Doch het is altijt misverstant en misnoegen, en als
 mer dan van dese en diergelijcke dingen ijetwes tegen den Direc-
 teur secht verder als hem ^{wij} gevalt, soo bekomt men veel quade en
 spijtige woorden. Diegeene selfs die het haer ampt medebrengh
 Coll.) Zoo staet er letterlyk in het origineel.

Stuijvesant schelt met hem van diergelijke saeken te spreken, soo sij geen goede buij aen-
de principale van treffen, werden wel licht voor vlegels, berenhuyter en diergelijke
de gemeente voor vlegels en beera-
huyters

het fort leijt als
een molschoop en
al het schut is
buijter ordre

het incomen uijt
de gemeente
is tot het fort
noijt aenge-
lecht

De directeurs prac-
tiseren personee-
le actien doch
Stuijvesant is
daerin slimmer

Het fort daer men onder schuijlen sal on daer^e soo het schijnt noch al-
le de auctoriteijt van daer comt leijt als een molschoop off een vervallen
schans. Daer is niet een affuijt op off daer staet niet een stuck canon
in behoorlijke reparer off op goede beddinge. Men heeft van eerster aff
geroepen dat men het repareren soude, met vijf punten leggen ende
loyael maeken. De gemeensmannen sijn oock aengesprooken om pennin-
gen daertoe doch sij excuseerden het omdat de gemeente seer arm was.
Ider een was oock vol miscontentement en vreesden dat de Directeur, in
dien hij hem eens op sijn fort verlater mocht, veel vreesden en straffes
wesen soude. Tusschen desen is het blijven stecken. De schult sal hij buij-
ten twijffel op de Gemeente wel met veel circumstantie weten te leg-
gen die onschuldich is, hoewel den Directeur het gelt van haer hebben
wilde en daertoe voorgaff ordre van haer flo. Mo. te hebben. Want had
de den Directeur het vierde part van het gelt, dat bij sijn tijdt uijt
de gemeente gecomen is, daertoe aengelecht, gewis daer soude niet te
cort gecomen sijn, gelijk den wijnaceijs daeroff expres toe is gevor-
dert. Maer het was dat men drijsent middelen socht om de schapen
te scheeren en de wol is noch niet uijtgewassen. Ten aensien^{den} van pu-
blique wercken soo isser tusschen den Directeur Kieft en Direc-
teur Stuijvesant weijnich onderscheijt, want naer het maeken van
de kerck is hij voorts nalatich geworden geweest en practiseerde per-
sonele actien tegens dese en gene die hem in t oogh stonden. Sijn succes-
seur heeft veel beter en meerder gelegenheijt gehad om het gemeen-
te te handhaven als sijn voorsact, want hij was sonder oorlogh.

als Kieft

Hij is oock ongelijk veel neerstiger en bitterder geweest om personele actien tegen sijn onschuldige vijanden, op te soeken, als sijn voorsaet ooyt geweest is.

De regeringe van den Directeur Kieft
in 7 particulies.

Wat den Directeur Kieft ten aensien van de kerckelycke off daer aenbehoorige en burgerlyke soo gebouwen, middelen off inkomsten gedaen heeft, is genoch van ter materie gesecht, resteert noch dat wy op het raethuys gaen en eenige exempelen stellen, gelijk wy belooff hebben, waerin wy oock de kortheyt sullen betrachten.

Den Raedt dan bestont in den Directeur Kieft en Monsr La Montangie. Den Directeur hadde twee ^{stemmen} en Monsr La Montangie een, en het was nochtans hooch crimen van dese vonnissen te appelleren. Daer nevens sat Cornelis van der Hooijkens als fiscael en Cornelis van Thienhoven, als secretaris, en voorts alsser eenige extra ordinaire saeken voorvielen, liet den Directeur eenige die hem goet docht, meest Compagnies dienaers daer neffens roepen, doch dat gebeurde weynich, nochtans gaff het miscontentement. De Twaelffmannen en daernaer de Acht hadden in zerechtsaecken noch stem noch advijs, maer sij waeren ten opsien van den oorloch ende eenige andere voorvallende saeken gekooren om als deckmantels en cattepoeten te dienen, anders quamen in geen confideratie en werden weynich geacht als sij tegen des Directeurs meyninge iet wes verstonde, die sich doch inbeelden ofte immers andere wilde doen gelooven, als souverain te wesen ende dat alles in sijne handt

De Twaelff-
ende Achtman-
nen weynich te
Seggen

De directeurs laten ^{te} absoluūt stonden te doen en te laten. En hij bedochte weynich dat het divulgeren dat sij Souverain sijn behout van het volck de hoochste weth was gelijk dat claerlijk blijkt in den oorloch hoewel men, doen het spit in de assen gewent was, met listen mennichten van attestatien ende requesten denselven sochten op andere te schuiven, maer dat quam soo omdat het te hooch gelooopen was en ijdes een al het vergoten, bloet en schade voor sijn reekeninge liet. La Montangie seijt dat hij daer tegens geprotesteert heeft, maer dat hij tegens sijn wil en tot sijn groot leetwefen was aengerecht, en dat hij daernaec doen het soo was het beste naer sijn verstant heeft helpen voorwenden. Den secretaris Cornelis van Thienhoven seght oock in de saeck selffs gants geen hand te hebben en des aengaende door hem niet te sijn gedaen als door expresse orde van den Directeurs. Doch dit wert niet gelooft want daer sijn der die La Montangie hebben hooren seggen dat, soo den secretaris geen valsse rapporten gebracht hadde, het soude nooyt tot de saecke gecomen sijn. Daer sijn der oock meer die het weten en meest ijdes gelooft het soo te wesen, en het heeft oock goeden schijn. Den fiscal van der Flooykens was wegens sijn drincken, daer al sijn wetenschap in bestont, niet vertrouwt, had oock hier te lande geen ervarentheit en vloechter, in t begin den oorlogh dickwils als tegen sijn wil te sijn, soodat het alleen by den Directeurs en secretaris Thienhoven berust en berusten moet: den Directeurs was het hoochste gesach vertrouwt, raden hem ijmant tot het landsverderff, hij moeste het niet volgen en daernaer trachten den last van sijn hals te schuiven op luijden, die haer doch sullen verexcuseren hoewel naer ons oordeel niet al heel onschuldich sijn. De oorsaeke van desen oorloch oordeelen

De directeurs laten
divulgeren dat sij
Souverain sijn

Omdat ides het
vergoten, bloet op
den Directeurs leijt
soeckt hij dien-
volgens den oorloch
van sijn hals te
schuiven

den secretaris
doet valsse rap-
porten

De requestanten
niet heel onschul-
dich

wij te wesen het vorderen van de contributie daer des Directeurs or-
 dre van de Majores toe secht te hebben, en sijn eygen onraedsa-
 me tochten die haer principael ontdecken in de verborger faute,
 maer der sijn vrienden, die dit na aengaet en alreede begonnen
 hebben. Wij sullen haer plaets later, en stellen noch een a twee
 staeltiens tot ontdeckinge van 't doelwit der souverainitejt,
 veele andere om cortheijts wille voorbygaende.

van de Souverai-
 nitejt

Hier ontmoet ons eenen Franciscus Douthy, Engels predi-
 cant alhier, en eenen Arnoldus van Hardenbergh vrijkoopman
 oock alhier, doch omdat dese in de saeken aparent sij voor haer
 Flo. Mo. in volle leden te comen, soo sullen wij se maer summa-
 rium verhaelen. Desen predicant Franciscus Douthy in de eerste
^{in Engelandt}troubelen, off om die te ontgaen quam in N. Engelandt en bevont he-
 uijt de pan in 't vrijz geraekt te wesen. Derhalven dan [om] in
 sijn conscientie vrij te mogen leven volgens de Nederlandtsche refor-
 matie, die hij in Nieu Engelandt onversiens miste, begaff sich
 onder bescherm van de Nedelanders. Hem werde oock een absolute
 grontbrieff met privilegien toegestaen tot een colonije en van den
 Directeur opgedragen. Hij hadde hem nu in ettelijke families
 in een jaer versterket, maer doordien den oorloch opquam werden
 sij alle van hare landerijen verdreven met verlies van eenige
 menschen en verderff van veel bestiael, verliefende meest alle ha-
 re huysen en wat sij hadden. Naerdat sij het een wijl tijts ge-
 keert en meer geconsumeert als se wisten te becommen, qua-

Van Francis-
 cus Douthy

men se aen de Manathans, daer al de vluchtelingen, haer doe, ter
 tijt onthielden, en meester Douthij wert aldaer predicant. Naes
 de vlamme des oorlogs over was en de vrede (soo wat heen en
 soodanich dat hem niemant veel betroude) gesloten was, kees-
 den eenige luijden, weder op haer landt. Den Directeur hadde
 gaerne gesien, dat dese, man, omdat alles te beter walie gere-
 dresseert soude geleecke, hebben, oock weder op syn landt ge-
 gaen soude hebben. Maer dat de vrede twijffelachtich was en mees-
 ter Douthij niet hadde om mede te beginnen was hij niet haestich,
 trock een, tijt daerna evenwel henen en woonde daer een halff jaer
 maer verliet het weder alsoo het prijs gemaeckt was, want uijt
 hoope dat eenige andere daer een dorps maeken soude soo maekte
 men den predikant syn proces en brochte, soo veel bij dat het ge-
 confisqueert werde. ^{centen} Mr Douthij hem beswaert vindende appel-
 leert van de sententie. Den Directeur antwoorden dat van sijne sen-
 tentien geen appel vielen maer dat sy absoluijt gelde, moesten,
 en liet den predicant om dat woort gevangen setten, daer hij 24
 uijren blijven moeste en doen betaelen 25 gl. Dese daet nu heb-
 ben wij altijt voor dwingelandi gerekent en geacht een teijcken
 van souverainsteijt te wesen. De saeke van Arnoldus van Harden-
 berch is dese in uijteomste seer gelijk. Want naerdat Seger Theunis-
 sen van de Wilde vermoort was in het Beeregat en het jacht weder
 aen de Manathans quam, soo wert bij den Directeur en Raden ^{den voorn.} ~~raden~~
 Arnoldus van Hardenberch nevens twee andere als curateurs ge-

Franciscus Douthij
 wort predicant aen
 de Manathans

Mespat (wort ge
 confisqueert uijt
 hoep dat in den
 tou soude populere,
 dat nochtans niet
 geschiedt is

Hardenberch
 voor recht

gestelt over den boedel en het jacht wierde gevisiteert, oock daerin bevonden eenigh goet dat niet aengegeven was, waerover den fiscael de curateurs voor recht trock en pretendeerden het goet voor de Compagnie confiscabel. De Curateurs stelden haer daertegen en gaven Hardenberch hiervan des last, dwelcke naer eenige proceduieren gecondemneert werdes. Als hij hem nu wegens de gemee- ne reeders gegraveert vande, soo appelleerde hij voor soodanige rech- ters als de reeders als de reeders daertoe soudes, verkiezen. Daer had men het spul weder gaende, het was een, hooch crimen, de fiscus maecten groot pretens en daer wert een sententie over gevelt, waervan des inhoud aldus luyt: Gesien hebbende den schriftelijken eysch van den heer fiscael van det Floeikens op ende tegens Arnoldus van Hardenburgh, ende dat over het ap- pelleren van onse sententie in date des 28 April lastl. als blijkt bij de onderteikeninge van den voorn. A. van Hardenberch, van welcke sententie niet can geappelleert werden, gelijk hem be- wesen is bij de sententie commissie van haer Ho. Mo. de hee- ren Staten Generael ende sijn Hocheijt van Orange; Soo ist dat den heere Directeur Generael en Rader van N. Nederlandt, let- tende op de gevaerlijcke consequentie, die tot nadeel van de Floe- ge Overheijt deses landts magistraten, is streckende, den voorn. Arnoldus van Hardenberch condemneren in de boete, van 25 ygl. datelycke te betalen, ofte in gevangkenis gestelt te worden tot.

Hardenberch
appelleert en
betaelt tot
boete 25 ygl.

Copie vande
sententie

dat de amende sal betaelt wesen een ander tot exempel. Indien men nu aen de klauw de leeuw kent soo kan men sien dat dese luijden geen werck maecken des naem van haer Ho. Mo., zijn Hoocheijt van Orangie, de eere der magistraten, het woort van gevaerlijcke consequentie, andere ten exempel en diergelijke meer gebruijckt ~~te~~ hebben om haer eygen personagie daermede te spelen. Daerom hebben wij dese acte, die tegens den predicant Douthij geexecuteert is, hier bij gestelt. Ende daer soude sulcke stukken off diergelijke ten protocolle wel meer te vinden wesen, soo altyt anders maer geinsereert werden daer grootelijc aen west getwijffelt en oock somtijts anders gesien is. Het blyckt dan genochsaem dat het al vrij wat misselijcke toegegaen heeft. Ende hiermede sullen wij dit later en overtreders tot de regeringe van den Directeus Stuijvesant, met een woort nochtans eerst aenroerende de sinisterlijcke clausele in de grontbrieven gedraeyt, soo soude men wel daeruyt oordeelen kennen van het vervolck. Want men heeft de luijden in de grontbrieven absoluute opdracht gedaen ende doen sij meenden dat alles wel was ende sij meesters van het haere waeren, doen eijste men haer de grontbrieven weder aff, vorgevende dattet ijetwes in vergeten was, doch het was dat niet maer haer dacht dat se haer selven in het geven ontriest hadden, ende daerom soo voechde men een clausele daer onder de grontbrieven en teyckende se opnieuw, die recht strijt met den grontbrieff. Soodat nu in een en deselve

lees: geexecuteert

Coll

Dese acte is
tegen den predi-
cant Douthij
geexecuteert

Van de sinister-
lijcke clauselen
in de grontbrie-
ven

In een en d' selve grontbrieffen is een contradictie grontbrieff een contradictie is sonder coleur van te comen verdrayen, want het luyt aldus in de oude brieven; ende sij slaen op het landt ende valeijen die daer van outs toe hooren, ende de clause seijt geen valeije te gebruijcken voor de Compagnie, die het wel al can gebruijcken, genoch ende haer competentie heeft. In[de] grontbrieffen staet noch een ander clause, die gemeen is en ijder tegen de borst steect, te weten, dat men sich moet onderwerpen alle lasten die reede beraemt sijn off noch te beraemen, dat in infinitum geproduceert can werden ende alreede verscheijde inwoonders tegens geworpen is en andere oock discourageert op soodanige voet ijetwes bij der handt te nemen.

De regeringe van den Directeur Stuijvesant in 't particulier.

Stuijvesants regeringe bedroeft de inwoonders Wij wensden wel alrede uijt dese regeringe te wesen, want sij heeft ons bedroeft en wij bemercken ons cranck vermogen, niettemin wij sullen beginnen. Ende alsoo wij van de gemeene kerckelijke en burgerlijke goederen alreede gesproocken hebben, sullen wij besien hoe het toegaet in het handhaven van de justitie ende het recht spreken tusschen man en man, ende eerstelijck des Directeurs en des Raets manieren als met den vinger aenwijzen. Wat den Directeur belangt, van sijn eerste comste tot noch toe is sijn manier in het gerechte geweest een van beide partijen met cracht te drijven te disputeren en voort te setten, niet gelijk

Stuifvesant
Speelt den advo-
caat en niet
den rechtter in 't
gerechte

een rechtter betaemt maer als een sorchvuldige voorspraek, het
welck oock een groot misnoegen aen ijdereen gegeven heeft en bij
Sommige soo veer gaet inde oock soo veel te wege gebracht heeft,
dat veele geen sakken voor het gerecht derven brengen, soo se
niet wel off tamelijck met den Directeur staen, want die hem
tegens heeft heeft soo veel als son en maer tegen. Behalven dat
hij soo veel selfs gestelde en verobligeerde Raden heeft en oock
sommige wel willen dat hij de reste met pluraliteit van stem-
men dwingen kan, soo Helt hij noch dickwils sijn advis schrif-
telick en dat soo largo en ampel, dat het eenige syde beflaet,
en dat is sijn woort daerneffens: „Monsieurs, dit is mijn ad-
vys, offer ijmant daer wat tegen wilde die spreeckt”. Soo der
dan imant op staende voet, dat niet wel te doen is, wat tegen
heeft, al is hij schoon wel gefondeert, soo on[t]brant sijn E.E.
terstont in toorn en maect sulcke gebaerden dat het vermaer-
lijck is, ja schelt de Raden, dickwils uijt voor dit en dat met
leelijcke woorden die beter op de vismarct soude passen, als
in den Raedt, en als alles uijtgestaen is wil sijn E.E. doch niet
rusten, voordat hij sijn wil heeft. Dit met exempelen en atten-
tation te bewijzen, hoewel het te doen is, soude nochtans te langh
vallen, doch wij leggen en verclaren alle dat het van aenbeginne
soo de gemeene koers geweest is, die noch dagelick continueert.
En dit is de conditie ende het wesen in den Raedt van den Di-
recteur, die hooffd en president in den Raedt is. Laet ons nu

Stuifvesant wil
geen tegensprecken
noch nader be-
richt plaats ge-
ven

oock cortelyck de andere Raden in t particulier aenspreken. Den
 Vice-Dircteur Lubbert van Dinklagen heeft nu langen tyt groot
 misnoegen getoont en op verscheijde tijden over veel verscheijde
 saecker tegens den Directeur en sijn gestelde Rade, geprotesteert
 maer het is nu laetelyck naerdat oock eenige andere het hooft
 boden. Van te voren was hij door vreesse soodanich overrom-
 pelt dat hij hem tegens den Directeur niet kanten en dorste
 maer moeste veel dingen laten heenguen en mededoen, daer hij
 hem daernaes verclaert groot weerwil in te hebben alsoo niet
 rechtmatich sijn. Doch hij sach geen ander wegen om rust te heb-
 ben want den Directeur seijde selffs in den Raedt hem slim-
 mer te sullen tracteren als Wouter van Twiller ooyt gedaen
 hadde soo hij sijn zin niet volgen wilde, dese man is dan ver-
 heert. Laet ons nu verder gaen: Monsr La Montanie is by
 Kiefts tijde mede Raedt geweest ende was by veele doen seer
 verdacht, heeft geel commissie uyt het Vaderlandt, is doorden
 oorloch mede van sijn landt verdreven, is oock veel aen de Com-
 pagnie schuldich en daerom is genootsaect te simuleren.
 Doch het is genochsaem bekend en van hem selffs gehoort
 dat het hem niet aenstaet, weersien daerin heeft. Volcht
 Brian Muijson, Lieutenant van de Soldaten. Dese man aereet
 den Directeur en eert hem als sijn weldoendes, en behalven
 dat hij seer slecht en onervaeren is in rechte soo verstaet hij
 onse Duytse taal niet, soodat hij gants niet bequaem is de

Dinklagen
 is vol mis-
 contentement

La Montaine
 derft niet vrij
 spreken

Brian Muijson
 verstaet onse
 taal niet en
 moet ja zeggen

lange schriftelijke advyzen te wederleggen maer ^{wel} moet en oock
 wil ja seggen. Somsyts wert oock in den Raedt gebruyct ^{Adriaen} ^{den commissaris}
 De commissaris ^{Adriaen} Keijser, die hier voor secretaris gecomen is. Dese man heeft oock
 Keijser van de rechten niet veel vergeten, maer seijt selffs dat hy Goods
 water over Goods acker gaen laet. Dese man can dan oock niet
 seggen en dorff oock niet seggen, want op hem valt selffs soo
 veel dat het best is dat hy stil swijgt. De scheepscapiteijns heb-
 ben mede als sy aen lant sijn haer stem in den Raedt, gelijk
 De scheepscapiteijns mede haer stem in den Raet en Stuijvefant
 Schelt haer voor dieven dat sy laten heengaen
 Jelmer Tomas en Paulus Leenaerts, die equipagiem^g gemaakt
 werde. Op het eerste arrivement alhier, en altydt mede in den
 Raed geseten, heeft doch nu is hy vrij man. Wat kennisse dese
 luijden van rechtsaeken, en boerengeschil hebben, die al haer le-
 ven ter zee gevaeren en by Scheepswerck opgebracht sijn kan
 ijder verstandige licht affnemen, behalven dat den Directeure
 haer selffs noch soo schuldich hout dat se tegens andere, niet
 spreccken durven, gelijk uijt dese passagie blycken can. Aen
 Curaçao, eer den Directeure N. Wederlant ooyt sagh, alses dis-
 coursen waren van den prijs van crakis, seyde den Directeure
 selffs tegens den predicant en andere: "Domine Johannes, ick
 meende dat ick eerlycke schippers medegebracht hadde maer
 ick bevinde dat ick een partij dieven medegebrocht hebbe". Ende dit
 is dese Raedsheeren wel wedergesecht doch principael de Equipage-
 meester, want capiteyn Jelme was meest off altyt in zee, maer
 hebben het als ongemerct laten heengaen, een teijcken off se schul-

dich waeren doch se vaeren der niet qualick van, want Paulus
 Leenaertss. heeft maer cleijne gagie en nochtans beter woonhuys
 het geeft quaet hier getimmert als ijmandt. Hoe dit toegaet is te drijster voor
 achterdencken ons. Want off schoon den Directeur Kennisse van dese saeken
 dat de Direc- heeft soo swijght hij nochtans als Paulus Leenaertss begint
 teur soo veel op te steeken, dat hij anders voor niemant licht doet, en dit
 van Paulus geeft bij veele quaet achterdencken. Resteert noch om dese
 Leenaertss rechtbanck op te maeken, de secretaris en fiscael Hendrick
 verdraegt van Dijk, die hier voor desen als vaendrager is geweest, den
 Directeur Stuijvesant heeft hem 29 maenden uijt de Raeds verga-
 den fiscael deringe gehouden om redenen onder anderen, die sijn E.E. adviseerde
 29 maenden dat hij niet swijgen kan maer ruchtbaer maekten (wat daer besloten
 uijt de ver- werde, oock dickwijls verclaert te wesen een fielt, schelm en dieff en
 gaderingh soo voorts, en dit alles is den fiscael welbekent maer hij durfft de
 rechte wech in daer niet tegen gaen en het is hem ons oordeels oock
 niet geraten, want hij is een man gants onverdragelyck in woorden
 en in wercken. Wat sullen wy veel van een man seggen die het
 De fiscael is hooft quelt en de schroeff niet vast staet, daer hij machtich thuys
 de wijste niet is sonderling, dat niet selden beurt, alser wat sap in 't hout is?
 Om te sluyten coomt den Secretaris Cornelis van Thienhoven. Vande-
 sel man soude seer veel conner gesecht worden, en meer als wy
 De secretaris machtich sijn, doch sullen soo hier en daer om kortheyts wil wat uijt
 is langh in 't grappen. Den man is voorsichtich, suftijl, verstandich en scherpsinnich
 landt geweest en is seer van geest, goede gaven als se wel gebruyckt worden. Hij is een
 deurtapt van de langste hier in 't land geweest, alle gelegentheijden sijn

Den Secretaris hem seer wel bekent, soo van christenen, als Wilder. Met de Wilder, loopt bij de selfs heeft hij gelijk een Wilder geloopt, met een kleeft om en een Wilder als een kleeft lapie voor ter liefde van de hoeren, daer hij altijd macht- wilt, nu is hij tich toe genezen is geweest en soo veel mede te doen gehad heeft een recht Mag- dat geen straffe off dreijgementen van den Directeure hem daer aff- hivellist Conde dragen. In het veijnsen is hij machtich erraeren en geeft oock selfs voor al lachende te bijten en die hij meest haet de meeste vrientschap uijtseluyck te bewijzen, betoonen. Hij geeft oock yder die hem van over heeft, daer schier niemant vrij van is, goet beschejt en belooft se te helpen, en helpt schier niemant off draeyt altijd de eene streeck off d'andere daerin uijtsuondert. Heerrooms vrienden. In sijn woorden en handelingen is hij loos, ver- keert, bedriegelijcker, leugenachtich, die ydereen belooft en, als het dan op een toezijper komt, isser niemant thuis. Het aenrechten van den oorloch wert hem principael met noch eenige van sijn vrienden toegeschreven, door sijn valsse rapporten en logens is den Directeure geinduceert, en dit gelooven en seggen bijde ^{de} rechtsinnige Wilder en christenen. Indien nu de stemme der gemeente is vol- gens den setregel de stemme Godes, soo kan men van desen man schier geen goet met waerheit seggen en geen quaet swijgen. Het men kan oock hem geen goet heele landt roept tegens hem uijt (voorbehoudens de Directeure seggen off quaet en de de sijne) dat hij een schelm, moordenaar en verrader is, en seggen dat hij uijt het landt moet off dat men geen rust mette Wilder hebben sal. Den Directeure Stuyvesant is in het eerste en oock namals hiervan wel gewaerschouwt, heeft hem nochtand

1) Lees: aenrichten

in dienst gehouden en soo veel toegelaten, dat alles naer syn sin gaet, meer alsoff hij president was, ja seght oock wel contentement in syn dienst te hebben, doch die steen leijt noch niet. Wij gelooven en vertrouwen dat hij hem in veele misleijt en veel quaets doet daer dat hij anders niet doet, en soude, ^{met een} woort een bruyte, aenkomende oorsaeck is van syn verderff en des landts onlust. Doch het schijnt dat den Directeur niet sien en can off wil, want doen van eenige versocht wserde quam het in geen consideratie maer men heeft hetselve trachten te bewimpelen [en] soo soecken te stellen dat in het Vaderlandt, daer men de waerheit vrij spreken mach, niemant hem soude mogen molesteren om de waerheit te ontdekken daer sy niet na trachten. Gestelt hebbende dat de eigenschappen der Rader, soo is het licht aff te nemen dat het rechte volck bij meelcanderen was om de gein^{ngem}agineerde souverainiteit te mainteneren, en om de saek in 't geheel een glimp te geven soo koos men Negen

De negen mannen, die de geheele gemeente representeren soude, ende men gaff hen worden gekoren, en re- Commissie en instructie, dat dese liijden deden, soude van de geheele presentoren, de gemeente gedaen wesen, gelyck het oock inderdaet is soo het met heele gemeente des Directeurs sin en meeninge overeenkomt, want sy representeren de geheele gemeente, maer valt het anders uijt soo syn het degels, woekenaers, rebellen en diergelycke. Doch om dit ordentelyk te verstaen sal het best wesen alles journalsgewyse kortelgck te stellen en hoe het hier toe gegaen heeft gedruyrende syn regeringe, oock hoe die gene die het landts beste gesocht hebben, in ongerechtigheit bejegent sijn.

De eerste aencomste (want wat onderwegen gepasseert is spreken wij hier niet van) was als de Paeuw met groote staci en pracht. De woorden ^{van} dat sijne E.E. hier maer drie jaeren blyven wilde en andere hoochmoeden dede sommige oordeelen dat het geen vader wesen soude. Het wort "Mijn heer Generael" en diergelycke titels waeren hier nooit van te voren soo bekend. Het was schier alle dage te doen met placcaten van verscheijde inhouden te publicieren, die meest nooit gepractiseert en al lang weder gestorven sijn, uytgesondert der wijn accijs want die gaff profijt. De proceduiren van de Achtmannen voornementlyck tegen Jochum Pieterss. Cuytters en Cornelis Molijn viel mede in het beginsel voor, en den Directeur toonde hem daer soo eensydich in dat hy veles van sijn inborst dede oordeelen en walter van was doch weynich tot sijn voordeel, want ijder sach en merckte claerlyck dat den Directeur meer faveur en hulp er voorspraek in sijn proces hadde als sijn partye, en dat de eene Directeur des ander[s] voorspraek was, gelyck de woorden van den Directeur Stuijvesant dat selffs medebrachte en inhadden, als hy seide: "die boerenreeckels soude in toecomende mijn oock soo traecten te bruigen maer ick sal se het wel soo maken dat sij haer buyck in toecomende vol sullen hebben." En hoe hoe het gemaect is kan de uytcomste van het proces getuygen, want sij moesten boeten betaelen, werden swaer gebannen en opdatter niet aen ontbrecken soude, soo dreijde men Cornelis Molijn noch als hy om graci sprack ter tijt en wyle

veel placcaten
gemaect

De proceduiren
tegens Jochum
Pieterss. en Mo-
lijn mishagen der
zee

Stuijvesant stelt
hem strect in en
wilde boeren
bruigen

men sien soude hoe het in het Vaderlandt met sijn saken affloopen soude, met dese off diergelycke woorden, gelyck Molijn dat ~~noch~~ le- vendich mensch synde noch selffs verclaert: „Indien ick wiste, Molijn, dat gy onse sententie sout divulgeren off voor haer Ho Mo. brengen, ick soude u terstont aen den hoochsten, Coon in N. Nederlandt doen ophangen“. Nu dit is tussehen ^{soo} vier oogen geschiet, kan ontkennt werden, behoort oock niet waer te sijn, maer wat is t waerdich: het wert door gelyckkluydende exempelen soo danich geconfirmceert datter niet aen te twyffelen is; want een tijdt naer haer vertreck in het huys van den predicant als der kerckenraedt aldaer geseten hadt en opgestaen was, quam het te pas dat eenen Arnoldus van Herdenberch de Proceduieren van Seger Theunissen verhaelde en hoe hy over de sententie als curateus geappelleert hadde, waerop der Di- recteurs, die daer mede als ouderlingh geseten hadt hadt, het woort nam en antwoorde: „men mochte bij mijn tijdt dencken te appelleren, soo ijmant het dede ick soude hem een voet kor- ter doen maeken, ^{er} stufen de stücken naer Hollandt en laten hem soo appeleren.“ O wreede woordes, wat soude een souve- rain meerder connen doen? En dit alles wert noch crachtich bevesticht want, naerdat Jochum Pieterss Cuijter en Cornelis Molijn naer het Vaderlandt om haer appel te versoecken, waren, hier weer schrijven van haer quam en de spraeck gingh dat se in appel opgenomen waren off opgenomen, souden werden, soo

Molijn met
de galgh ge-
dreygt

Stuijvesant
verclaert in
der kercken-
zaet dat hij se
wil doen, doo-
den, die van
sijn sententie
appeleren

verclaeide den Directeur opentlijk verscheijde malen en eenige tij-
 sen soewel tegens inwoonders als vremdelingen spreekende van
 Jochim Pieterss. Cuytter en Cornelis Molijn; al quamen sij oock
 Stuijvesant van Schoon weder en brochter ordre van de Staten, se waren oock hoe
 acht de ordre se waeren, tensij haer Ho. Mo. ny opontbieden, soo soude iek
 van haer Ho. Mo. haer terstont wederom stueren". Zijn Ed. heeft oock altyt ge-
 de heeren Staten disputest dat hie te lande geen appael viel off vallen kon, en
 dat hij dat genochsaem maeltich was te bewijzen, ende als som-
 mige het niet gelooven, wilde voornamentlijk in saeken tegens
 de Compagnie off haere hoofdefficieren, soo wist men veel by te
 brengen, dat overal opgesocht was en eigentlick ter saeke
 niet diende. Mede sijn in den eersten als den Directeurs Kieft
 hier noch was verfocht der Engels^{en} predicant alsoo hij langh
 sonder behoorlyck onderhout geleeft en gediend hadde, alsoo sijn
 landt nu geconfisqueert was te mogen verstrecken naer d'eij-
 landen off naer Nederlandt maer men gaff hem altyt quaet be-
 scheijt en drejgden hem dit en dat te sullen doen. Eijndelick het
 van der Engel- quam daertoe dat hij verstrecker mochte mits gevende een compro-
 ses, predicant mis onder sijn hant, dat hij in eenige plaetsen, daer hij aenquam
 ee. compromis dat hij niet niet melden off klagen en soude van, wat hem by den Directeur
 sal seggen hoe Kieft off Stuijvesant hier in N. Nederlandt overcomen was.
 hoe hij getru- Dit verclaert de man selffs. De heer Dinklagen en de com-
 teest is mandeur Loope, die doen mede geseten hebben, seggen oock dat
 het waer is. Het is te verwonderen, soo het nu de Directeurs

naer haer eijgen conscientie goet maeken wat dat se dan met sulcke brieffies willen, en dergelycke dingen sijn des mees gepasseert doch seer secretelyck.

De E. Ed. Directeure begonde oock in het eerst seer hart te disputeren tegens de contrabandis, hetwelcke inderdaect een seer prijelijcke saek was, was het recht toegelaen en daerbij gebleven, maer men verbode het andere en wilde het selffs doen, en dat wilde de luyden soo niet verstaen. Sijn Ed. seijde en disputerde openlyck dat het hem van des Compagnies wegen vrij stont kruyt, loot en roers aen de Wilde te verkoopen en niemant anders, dat hij daer resolutie van wilde ^{doen} trecken en oock in 't werck stellen. Wat de resolutie belanght, is ons onbekent, maer wat de daed betreft, die is aen yder inwoonder kennelyck want den Directeure heeft door sijne dienaers openbaerlyck aen de Wilde door verhandelen, heeft oock vrije luyden, die een à twee roers tot haer eijgen gebruik ende playjsies medegebracht hadden affgenomen, en naer sijn eijgen welgevallen de sommige betaelt de sommige oock niet, en aen de Wilde vercocht; doch dit konde niet maeken, en had weynigh aengangh, het moeste anders komen en ten dien eynde gaff men een coopman, Gerrit Vastrick, last en kas (dat men weet) mede te geven brengen om, gelyck het heet de Wilde met een spaersame handt te onderhouden. Met dese kas gingh het soo openbaer toe, datter niet een

man was aen de Manhattanen off hij wist het en men had werck
 genoch het volck te stillen. Ider vougde, der het syne by want men
 sach dat het schip gelijk wel eertijts andere niet gevisiteert
 werde, en men presumeerde datter voor des gouverneur veel
 meer roers en kruyt en loot in was, maer omdat het eerste
 niet wel luckte dat men daerom de reste stil hiel. Doch
 dit mochte soo heengegaen hebben maer idereen bemerkte
 wat een groote deur en aenleijdinge des Directeur soo doende
 aen alle andere en den schipper en koopman gaff, die doch van
 outs daer van bericht waeren en nu gesecht werden tot een
 groote partije roers medegebracht te hebben. En dit wert te
 meer geloofte alsoo se naer de rechte plaets gaen en de retoeren
 die se doen ston sijnde spreken. Dit baerde soo veel misnoe-
 ge onder den gemeenen man, en oock onder andere officieren, selfs
 dat het niet uijt te spreken is, en had men het volck soo
 wel aengepraet als wedergehouden, daer soude wat wonder van
 gecomen hebben. Daer werde oock by gevoecht: „des Directeurs
 is van alles en doet alles in 't heele land, want hij heeft van syn
 selver verscheyde winckels, hij is een brouwer, hij heeft bouwe-
 rijen, hij participeert in schepen, hij is een coopman, hij is een
 handelaer, soo wel van geoorlooffde als contrabandewaren.”
 Doch des Directeur acht het niet maer toonde order van de Be-
 winthebbers dat hij het doe, mochte en seyde noch daerbij dat

Stuijvesant
 krijgt een kag
 met roers

de Directeur
 doet alderhan-
 de neringe

Oude vande
 Bewinthebbers
 om kruyt en loot
 te vercoopen

met de Valckenier aen hem ten dien eijnde supplement van kruyt
 en loot komen soude. In somma den man, die het andere op den
 hals verbiet, wil het selfs soo wel bedeckt als openbaer doen
 en wil tegen de goede grontregels dat men sijn exempel niet
 volgen sal en, indien andere daerin komen te vervallen, dat wel
 in t secret te veel geschiet, soo wil men met de luijden naer
 de galgh. Dit hebben wy gesien in eenen Jacob Rijtgens en
 Jacob van Schermerhorn, die om dese foute ten doot geeyst wer-
 den, en men hadde veel moeytes eer men haer daer van krijgen
 kon, en doer werden se noch als schelmen gebannen met con-
 fiscatie van het goet. Het bannissement werde oock doer

proceduren
 van Jacob
 Reijntjens
 en van Jacob
 Schermer-
 horn veel voorloopen van goede mannen, daernaes wederroepen,
 maer het goet dat vrij wat veel was, alsoo se Schotse cop-
 luijden waren, bleeff geconfisqueert.

de proceduren
 van eenen
 Joost Teunis-
 sen Backer Wij konnen hier niet nalaten te verhalen het weder-
 vaeren van eenen Joost Theunissen Backer, alsoo hij aen ons
 over dese saeke geclaecht heeft als ten hoogsten mishan-
 delt sijnde gelijk hij oock in der daet is. Want de man, wes-
 de een eerlyck burger van goet leven, alhier, van tamelycke
 middelen, werde op het seggen van een Compagnies dienaer, die
 naer het seggen van den Generael en Raed de galgh wel drie-
 mael over verdient hadde, voor wien oock een nieuwe gemaect
 werde doch uyt genade vrij gingh, gevanghen geseth, en

men socht veel op tegens hem uijt alle hoecken. Eijndeljk niet vindende dat schijn hadde, liet men hem naer 13 dagen gevangen is weder op susficante borgen uijt, soo de fiscael ijctwes vond, hij soude syn actie institueren. Daer is tot noch toe niet in gedaen. Naerdat het jaer en dach geleden was, so hebben wij als voorsprake van de gemeente op syn versoek alsoo syn borgen hem lastick viden per request civiel versocht, dat de man syn proces mocht gemackt werden, en hij naer meriten gestraft, soo hij schuld had, soo niet dat hij mocht geabsolveert werden. Doch daer was niet gewonnen, want men gaff ons smadige woorden, ende men liet door den fiscael al uijt rabbelen wat voor des, mont quam, en des, man is men hatich, overal tegen, en schelt hem voor alle leelijke gedrocht uijt. Versouckt hij ijct, al is het billick, soo krijcht hij quade en toornige scheltwoorden, neemt syn request niet aen, en weijert hem recht. Dese dingen geven groot misnoegen, en baren gedachten, tot vertreeck. Met eenen Pieter van der Linde is het niet beter toegegaen, maer hij sat niet gevangen. Doch der sijnder veel want de meeste syn ontstelt en soude spreken, soo se dorsten. Nu de Comp. selffs met des, verboden handel voorgaet, oordeelen de luijden dat sij het oock sonde doen, konnen sij het sonder schade doen, en dit veroorsaect sulcker sluijcken en fraude-
 ces, dat het ongelooftaljk is, het lijkst dit jaer niet bij het noch placht
 het publiceren van een placcaet, dat die schuldich waren off civiel
 off crimineel in N. Engelandt hier vrijgeley ende protecie hebben
 soude, heeft oock de gemoederes der Engelsen seer verbittert en wer-

procedures van
 Pieter van der
 Linde

placcaet van
 vrijgeley aen de
 quaetdoenders

de by ijder geoordeelt te sijn van quade consequentie. Het veroorsaeckt
 oock groot misnoegen onder de inwoonders dat de heer Stuijvesant
 soo veerdich tot het confisqueren is: daer comt schier niet een schip
 ontrent off in, soo het vande vrienden niet is off het dunckt hem prijs.
 Daer sullen, hoewel der weynich van comt, noch groote pretensien die-
 aengaende gemaectt worden. Haer saeken, wille, wij niet disputeren
 den Directeure Confisqueren maer het confisqueren in N. Nederlandt heeft sulcken groeten roep,
 seer geerne dat niemant van die wat in de oogh staet vertrouwt sijn goet te de-
 gen secker te wesen. Het waer noch goet soo den roep hiervan in het
 landt alleenich was maer hij heeft hem nu al verspreijt by de na-
 burige Engelsen, soo wel suyd - als noord waerts, oock in de Westindies
 den roep van ende Caribi eijlanden. Daer is alomme sulcken quaden roep dat niet
 Confisqueren een schip daer vandaen hier derff komen. Goede en gelooffwaardige
 doet veel quaet ^{die} _{is} verteert de negotie
 luijden, die daer van dan over Baston hier komen, ende andere
 heer van daen op Baston handelende assureren dat hier uijt dese
 de Eijlanden, alle jaer meer als 25 schepen komen soude, waer het
 niet voor de confiscatie vreesde. Dit is alleenich van dese plaecte
 en de faem daer van vliecht oversal en baert gelijcke vreesse, soodan
 dese giere het welvaeren van N. Nederlandt seer schadelieck is,
 de negotie diverteert en luijden mismoedich maect, want andere
 plaecten, leggen soo wel niet gelegen als dese en hebben meerder
 scheepvaert. Alle vaste inwoonders soo wel coopman, borger en boec,
 planter, arbeijtsman als dienstknecht lijden, hier groote schade door,
 want was hier abundantie scheepvaert alle dingen soude, beter
 Coop werden, en de nootwendichheden, soude, mackelicker sijn te be-

abondantie
 van scheep-
 vaert maect
 goeder, coop

comen als nu. Het sij goet ofte waren, die de luijden selffs door Godes segen uijt de gront becomen off anders into aentelen, souden beter en met meer avance te vertieren sijn. De luijden en vrigheden geven neeringh, Nieu Engelandt is een klaer exempel dat dese practijcke seer doet floreren en Virginia principael. Alle schulden en pretensies, die van der Directeur Kieft naergelaten sijn, meest bestaende onder armen en gebreekelycke luijden, die niet en hadde en haer welvaeren door den oorloch verteert was, doordien sij hare hujsingen, lander ende beester, en andere gelegentheden verlaten moesten, werden nu ingevordert, en als de luijden voorgeven dat se niet machtich sijn te betaelen, dat se 't hare door den oorloch verlore hebben, dat mijn heer doch sal gelieven patientie te hebben, soo stoot men se voor het hoofft en treckt daer resolutie op, die oock de facto in 't werck gestelt wert, dat die des Compagnies schulden niet voldoen haer intresten sullen betalen, onaesien de schulden in en door den oorloch gemaect sijn en de luijden niet machtich sijn noch de hooftsom noch ~~de~~ intrest te betaelen; wederom de deuchdelycke schulden die der Directeur Kieft van Compagnies wegen naergelaten heeft, het sij dan dat het bestaet in verdient maentzelt, geleverde granen off eenige andere wettelycke bewese schulden, die wil der Directeur niet betaelen. En als wij hier tegen spreken als sijnde een seltsaeme saeck dan graent men en wil het soo hebben. Wij hebben bij requeste en remonstrantie evenwel soo veel gedaen, dat het invordere van de schulden voor een tijt gestaect wert.

Der Directeur
eijst de schulden
oock die in den
oorloch gemaect
sijn en wil geen
deuchdelycke
schulden weder
accepteren.

Behalven dit soo wert het landt van de Compagnie beswaert en soodanich belast en ondergehouden, dat de inwoonders niet mach- tich en sijn nevens haer naburien van Virginie off Nieuw En- gelandt te verschijnen off ietwes ter handt te nemen. Het schijnt en voor sooveel ons bekent is alle inwoonders in N. Nederlandt gelooven, dat de Bewinthebbers gants geen acht off regard op N. Nederlandt nemen, dan alser wat te ontfangen is, hetwelck nochtans maect dat sij te minder ontfangen. Den hoogen oor- lochs noot daer men hier in geweest is kan klaerlyck betuygen dat de Bewinthebbers doen niet gevraecht hebben off N. Neder- landt sonck off dreeff, want oer men aen haer in sulcken ex- tremiteijt om hulp en bystant versocht, dat sij nochtans eenen en belofkens halven onversocht, ^{schuldich} was volgens de exemptien, soo heeft se nooyt ietwes diesaengaende by der handt genomen, tot haren costen, wij laten costen staen, sij heeft nooyt eenige goede- ordre off reglement daer over doen stellen, hoewel nochtans ten overvloede van haer Ho. Mo. sulcx geordonneert en gerecom- mandeert was. Sij hebben oock niet eens laten ondersoecken de reden en rechte oorsaecke van des oorlogh off getracht die- gene te straffen, die deselve lichtvaerdich begonnen, had, waer- uyt geen cleijne suspicie genomen kan werden van haer ordre daer toe, off tes, minsten het staet vast dat haere officieren meer naer gunste en orientchap als meriten verkooren werden, hetwelcke haere saecken niet te beten doet gaen, doch dit is meest de participanten schade en nadeel, veel van de reste buyten twijf-

de Bewin-
thebbers achten
N. Nederlandt
niet dan als-
ser wat recog-
nitien te ont-
fangen sijn

geen cleijne
suspicie van
ordre tot den
oorlock

fel weten haer insichten wel. In somma dan in hare protestie die sij het land schuldich sijn komen sij verre te kort want het lijkt er niet nae, de lasten nochtans weten sij wel te beswaren, want daer sij in de exemptien beloven niet boven 5 per cento te gaen, soo nemen sij nu 16, men seijt het scheelt veel dat de helft scheelt, maer dit comt er niet bij. De uijtvluchten en tegenwerpselen, die van haer bijgebracht werden, als van coop-luijgloederen, sluyckezijen en veel andere die den tijt haer gelaedt heeft om haer doen een schijn te geven, sijn van geender waerden ende niet te gewichtich, want dat isses niet in te weerleggen maer te langh. Inmiddels wij sullen bereijt sijn soo de noot sulcx vereijst. Dese en ontalijcke andere swaicheden sijn des mees, die wij niet machtich sijn uijt te drucken, nochtans tot schade, nadeel en ruijne van 7 landt-streckende. Als dan d' inwoonders off wij by den Directeur off andere Compagnies officieren komen en verhalen het floreren onser nabueren, klagende onsen desolaten en bouvalligen staet, soo krijgen wij geen ander antwoord van haer als dat sij het wel sien en mercken maer nochtans niet remedieren konde, want sij des Compagnies ordre volgen en volgen moeten, en soo wij wat te seggen hebben, dat wij haere meesters de Bewinthebbers off haer Ho. Mo. Besaecker moeten, hetwelck wij oock geoordeelt hebben in der daet ^{geleden} en waerheijt soo te wesen. Het is nu al langh over het jaer dat de Gemeentmannen besloten ende aedsaen cordeelde een besen dringe aen haer Ho. Mo. te doos. Der Directeur prees het en stont het niet

de negotie
wert ses be-
swaert en dit
moet van den
gemeenen man
betractt werden

des Directeur
legt wij moeten
haer Ho. Mo. off
de Bewinthebbe-
ren spreken wil-
ken wij wat ver-
soeken.

De resolutie alleen toe maer dreeff het oock ernstelijck. Het was seer sterck inde tot de besendinge molen, soodat men oock alreede van een persoon sprack die gaen soude, van der Directie maer ovenwel daer quam niet aff. Reden was dese: doen men beginnen soude, Begeerde der Directeur dat men gaen soude communicative naer sijn welgevallen, ende hier verstonde sommige niet toe, die het merckte, ende derhalven viel het in slaep, behalven noch dat de Engelen, daer men sich op gesteunt hadde en onder dese saecke als lebematen getrocken ~~hadde~~, daer uyt scheijden, ter tijt en wijlen toe dat de noot hooger begon te dringen, ende de Negenmannen des jaers daerna verandert werde, als wannes de heer Stuijvesant daer weder hart op aendrongh ende verclaerde aen de Compagnie alreede daerover geschreven te hebben vandat sommige luyden komen souden. Naes de verkiezingh dan gedaen was, eer oock de nieuwe aenkomers noch beadicht w^{er}den, soo

Stuijvesant wert met woordes off mondelinge vastgesteld en geslotes, men soude maent hert dat de besendinge moet voortgaen met de besendinge voortgaen; hoe het oock ging het stont wat lange eer der eedt vernieuwt wert wegens eenige commissie ampliate over de commissie, die eijndelijck gegeven, ende te protocolle gestelt ende geteykent wert, maer een autentique afschrift hebber, wy daer nooyt aff konnen betomen, hoewel der Directeus ons deselve dickwils belooft heeft ende wij der mennich reys om geweest sijn.

Omdat men dan langh te vergeeffs op de Compagnie, die van tijt tot vaste resolutie tijt beterschap belooffde doch erger toeschickte, gewacht had, wert tot de besendinge aen haer Flo. Mo. bij de Gemeensmannen vaste resolutie getrocken, eenige personen te sende, hetwelck sij der Directeus aendienden, en versochten te dien eijnde met de Gemeente te mogen spreeken, doch haer voorslagen werden niet wel opgenomen, ende sij kregen op haer schriftelijcke

de gemeend-
mannen mogen
de gemeente
niet spreeken

tequeste en seer langh appostil, als dat men communicative gaes en
den Directeur syn ordre volgen, moeste met veel andere dingen, die
gans met ons voornemen niet accorderen, en ons erachtens onprac-
ticabel w^{as}ren. Om verscheijde redenen, die gans met ons voornemen
niet accorderen, en wy schriftelijck gestelt hebben docht et ons
niet geraedsaem communicative te gaen, doch wy presenteerden
syn Ed. hij soude ons later gaen, wy souden niet in t Vaderlandt
sunder off hij soude daer copye van hebben, kon hij sich dan ver-
antwoorden het was ons lieff, maer syn ordre is desen te sullen vol-
gen docht ons in geen reden geplacet te wesen, maer directelijck te stry-
den tegens het welvare van het landt, wy hadden oock nergens be-
looft off toegeseyt en waren met eede verbonden, des welstand van het
land te soecken, gelyck wy naer onse beste kennis altijt gesint sijn
geweest.

appostille van
den Directeur

In dit voorn. appostil, indien wy anders wel lesen konnen, staet dat
wy vernemen sullen wat content de gemeente tot dit werck drage, sal
willen en waer de kosten van daen sullen komen, doch den Directeur leit
het anders wijt als wy het verstaen hebben. Nu soo was het dat syn Ed.
niet wilde de gemeente vergaderen wat wy daerom deden, en oock niet
wilde dat wy het doen souden. Soo gingen wy dan henen en spraken
de gemeente ^{van} huys tot huys aen. Van desen tijt aff ontbrandden de ge-
nerael in toorn ende is nooyt weder naer wy oordeelen konnen, ernste-
lyck bedaert geweest. Hoewel wy niet anders wisten, off wy hadde
syn orde fier ¹ ingevolcht, niettemin het wert opgenomen, dat de Negen-
1) zoo in t origineel = fair?

mannen niet communicative gaen off sijn ordre in alles pertinent
 volgen souden willen, ende dat verweekte, een bitteren, en onverw^{ne}lijc-
 ken haet in hem tegens haer alle, doch principael tegen die gene
 die hij daer de voornaemste oorsaake van presumeerde, ende hoewel
 dese personen sijn goede en dierbare vrienden altyt geweest waren
 en hij haer oock noch kort te vore, geexlimeest hadde voor die eer-
 lykste, bequaemste, verstandichste en godsalichste van het land,
 nochtans so ras als sij des Generaels sin niet volchde, waeren sij
 dit en dat, sommige vlegels, leugenaers, rebelles, woekeraers, uijt-
 snijpers, met een woort sij waeren, schier te slim om te hangen. Te voo-
 ren had men met geweld aengeprest om de befendinge te spoeden en-
 de nu was het noch ses maenden tijts genoeg, En men konde al-
 wat men doen soude en noodich was wel op een vel papier stellen,
 men strooyde oock veel geruchten ontrent onder het volck en men
 tracteert door principael door de Engelse het collegie van de Negen-
 mannen te niet te doen, doch als dese bedrigelijke luytjsheden ont-
 deckt werden, ende men begon te merken dat dit werck vruchte-
 loos soude wesen, so begont men om diversie te maeken met alle ~~waer~~
 vele personeele actien tegens sommige op te soeken die men presumeer-
 de, dat de belhamels waren, Dese bephuldichde men dan liet se door
 de fiscael ende andere gesubordonneerde vervolgen en maekten se uijt
 al off se de slimste fielen van het land geweest waren, daer se noch-
 tens cort te vore voor de beste luyden en lieffste kinders bekent ge-
 weest waeren. Hiertoe nu presenteerde, sich een gelegenheit, die den

men tracht door
 veel en verscheij-
 de middelen het
 collegie te divers-
 teren

Directeur soo lieff was immers soo hij selffs seyde als sijn eijgen leven.
 Met des eerster aenvanck van het jaer 1649 soo sagen en bemerk-
 ten wy claerlyck dat wy niet alleen veel te doen soude, hebben we-
 gens de besendinge ende dat men swaerlyck daertoe geraken soude.
 Derhalven oordeelde noodich een continuele aenteickeninge te hou-
 den om een behoorlyck journal by gelegentheijt daeruyt te ^{formieren} ~~formieren~~
^{formieren}. Dezer last wert gegeven aen eener Abriaen van der Donck
 luyt de resolutie daerwas, en ter selver tyt was deser van der Donck
 gelogeert ter huysse van eener Michiel Jansses Bin een comes. Des
 Generael op een seker tyt als van der Donck uyt was lichte met
 eijgen handen dit clatschrift, settes daegs daerwaer van der Donck
 in gijselingh, vergaderden des breeder raed, accuseerden hem, begaent te
 hebben crimen tegen majestatis en nam de saek soo hoog datter
 gans geen steller aen en was off de besendinge moeste communicative
 gescheeden en dan was het noch te maeken. Anders het journal (soo noem-
 de mijnheer het clatschrift daer het journal uyt gestelt soude worden)
 was actie genoeg, want seyde mijnheer daer waren groote calumnien
 tegens haer Ho. Mo. in, ende als wy het excuseren wilde en de cladde ver-
 sochten om te reformeren, alsoo des schrijves daer niet vast op staen wilde
 maer seyde wel te kennen daerin geabuseert wesen, door haesticheijt
 en daergelycke, alsoo hij veel te doen hadde en het meeste niet herlees,
 soo noemden men ons request een clatschrift dat geen antwoord wees-
 dich was, ende des schrijves daerwan wilde men straffen, ^{een} ~~ander~~ ^{ten} ~~tot~~ ^{exem-}

Van de cladde

de clad geno-
men en van der
Donck in gij-
selinghHoe men het met
den Directeur
maectet, het is

1) lees: formieren

altyt qualick pel. In summa, wij konden het niet maken, off het was altyt qualick.
 Hij verbode aen Van der Donck de raedsvergaderinge en oock de onse en
 dede ons gerechtelyk de weete, nochtans wilde hem van syn eed niet ont-
 slaen. Ende om des behoorlycker wech van bewijs affte smijden, soo maect
 men een placcaet en verbiet dat geer, getuygenissen off andere acten
 valideren sullen, als die by de secretaris geschreven sijn, die doch nie-
 mant voorthelpt en ijer claegt niet voort te comen comen. Dit selff
 de heeft des Directeure Kieft oock gedaen, doen hij vreesde dat tegens hem
 attestati belecht soude werden, ende soo is haer practijcque doorgaens
 om alles te doen, wat se bedencken, comen, om haer practijcques, staen-
 do te houden. Diegene die het haer ampt medebracht haer selven
 met lants saeken te bemoeijen en die dat deden, waeres, wel, soo sij het
 naer des generals appetijt ende welgeralles, deden, soo niet heeft men
 se vervolcht en doen vervolgen, gevangen gestelt, met soldaten, bewaert
 dat se niemant spreken mochten, in toorn, uytgehouden, voor alle
 slim gedrocht, gedreijgt dit en dat te leeren, en al aengedaen, en verciert
 tegens haer, dat hij heeft weter, te verdienen, en op te rapen. Wij comen
 hier niet langh in sijn maer refereren ons aen het journael daer-
 van, gehouden, ende het schrijven, dat des Directeure selfs doen sal.
 Vuyt het voorgaende verhael sullen haer Flo. Mo. en soo der eenige
 andere lieffhebbers het sien, wel comen, affnemen, wat werck en
 last wij op de schouders gehad hebben, dat wij wel geerne gemist son-
 der hebben, maer waer het niet geweest ter lieffe van het landt ende

Verbot van
 schriften te
 maken

die voor het
 landt spre-
 ken, seer qua-
 licken, bejefmt

ende der waerheit, die voor sooveel ons bekent is langh begraven, heeft
 gelegen, de swaerheit ende moeytes, die evenwel geen additie be-
 hoeft, verdriet ofte sal ons soo niet verdrieten, als ons wel verdriet
 den droevigen toestand van Nieuw Nederland, dat nu leijt om des
 uijtersten snack te geven, maer wij hope, en vertrouwe, dat ons ver-
 driet en lijdes des inwoonders en lantsluijdes, in haer Ho. Mo. sal
 verwecken een medelijdes, om N. Nederland te verblijden.
 de waerheit
 wegens N. Ne-
 delant langh
 verdrijet

In wat manieren N. Nederland soude geredresseert worden.

Alhoewel wij verseekert sijn ende wel weter, dat ten aensien
 het redresseres van landen, wij maec kinders en haer Ho. Mo. ten
 vollen ervaeren sijn, soo bidde wij nochtans dat men ons over het
 hooft sie en verexcuse, als wij ijctwes naer ons cleyen verstant
 daervan aentijckene, behalven het gene dat wij alreede in ons request
 aen haer Ho. Mo. als nootdientich verrocht hebben.

Ons erachtens soo sal dit landt onder de regeringe van de E.E.
 Comp. noijt bloeijen maer het sal in sijn selven vergaen ende doot
 loopen, sonder dat de E.E. Comp. daerdoor verbeterd sal wesen off wer-
 den. Des soude voor haer en voor het landt beter en profijtelijck wesen
 dat sij haer daer van ontsloegen en haer restant transporteerden.

In particuliere te spreken, daer behoorde sorge gedragen te werden
 voor gemeene soo kerckelijcke als burgerlijcke goederen, die in de begin-

selen qualick connen gemist off verspaent worden. Het staet in twif-
 fel of den kerckendienst niet sal moeten stil staen door het ver-
 treck van den predicant en het onvermogen der Compagnie. Daer behoor-
 de oock een gemeene school te wesen, versien ten minsten met twee
 goede meesters op dat voor all in soo een west landt, daer veel on-
 gebonden volck is, de jeught wel onderwefen en opgebracht werde,
 niet alleen in lesen, in schryven, maer oock in kennisse, in de vrede
 des Heeren. Nu gaet het met het schoolhouder, soo wat heen, dees off
 geen doet het naer sijn welgevallen soo lange het hem goet dunckt,
 daer soude oock een oudt manhuys, weeshuys ende diergelijke be-
 hoore te wesen, de predicant die nu thuis comt soude daer van
 oock wel naerdere verclaringe connen doen. Het lant moeste oock
 met godsalige, eerlycke en verstandige regenten versien worden, die
 niet seer behoeflich off immers niet te begeerlyck sijn, een begeer-
 lyck opperhoofd maect arme onderdanen, en de maniere gelyck
 het nu geregeert wort valt het lant swaer ende niet verdrage-
 lyck, want niemant is langer gemolesteert off het sijne secker
 als het des Directeurs gelieft, die tot confiscatie gemeenlyck wel
 gesint sijn. En al doet men schoon wel en geeft d'heer het sijn, soo
 dient men, wil men rust hebben, d'selve altijt noch te believen.
 Op een goede regeringe soude wel goede populatie volgen gelyck wij
 naer onse kennisse dat in ons request vertoont hebben, en hoewel
 - D zoo is 't origineel, lees: vrese

vrij passagie te geven, en de equipagie van schepen, soo der noot sulcx ver-
 eijste, met den eersten costelyk soude vallen, soo soude het nochtanf als men
 op de consequentie niet uijtermaten, wel bestiet wesen, soo der boeren, en
 boerensknechts mitsgaders andere boeren, en boerensknechts behoeftige
 luyden, voor in t landt gebracht werden, met het weynige dat se bij
 haer hebben, gelijk oock het vaderlandt sulcke luyden, genouch te
 missen heeft. Wij hoopen het soude dan wel gaen, Voornementlijk als
 men de moeder van de populatie, die wy achten, te wesen goede privile-
 gien, en exemptien, die de inwoonders conu animeren, de navigatie en
 goede negotie trecken, en ieder een neffens des landts plaisantheit,
 gelegentheit, gesontheit en vruchtbaarsheit herwaerts locken; indien
 men bij het alre gestelde limijtscheidinge in de proteccie ^Dvoughde,
 naer menschen oordeel het soude dan met Godes hulpe alles wel gaen,
 en N. Nederlandt soude in weynige jaeren een brave plaetse connen
 wesen, oock dienst aen den Nederlandtsen staet connen doen, en de
 uytgeleyde oncosten, wel weder ryckelyck betaelen, en sijn weldoer-
 ders bedancken.

Ho. Mo. Heeren, wy hebben de vrijmoedicheit genomen, dese re-
 monstrantie te schrijven, ende de saeke alsoo voor te stellen, gelijk wy
 gedaen hebben, ter lieffde van de waerheit, en omdat wy ons eedt en
 consciencies halven daerin verbonden bevonden. Het is wel soo dat
 wy alle te gelijk off bij maelcanderes, de geheele teneus op alle parti-

D) Zoo is het origineel, Lees: ende proteccie

culariteiten niet gezien, gehoord ofte ontmoet sijn, nochtans isser niet in off het is enige onder ons wel bekend waer ende waerachtich te wesen, het meeste weten wy alle wel waer te wesen, de reste (weten sommige en hebben van gelooffwaardige oock wel gehoord en gelooven het ten vollen waer te wesen.

Wy hopen dat haer Ho. Mo. onse vrijposticheit sullen excuseren en onse slechticheit in styl, schrijven, en ordre ten bester houden.

Eijndigende bevelen wy haere Ho. Mo., haere persijnen, raedslagen en voornemen met den haeren thuis ende bruyten, mitgaders alle lieffhebbers van N. Nederlandt in de genadige bestieringe en bewaeringe des Alderhoogsten, die wy bidden haer Ho. Mo. verleen eenwige en tijdelijcke welvaert, Amen.

Actum deser xxviii Julij in N. Nederlandt 1649.

Ende was onderteykent:

Adriaen van der Donck

Augustijn Harman

Arnoldus van Hardenberg

Jacob van Couwenhoven

Oloff Stevens (by welcke naem stont geschreven:
onder protest gehouden te teyckenen, over de regeringe van des heer Kieft)

Michiel Janssen

Thomas Hall

Elbert Elbertss.
 Govert Lokermans.
 Hendrick Hendriessens Kips, ende
 Jan Evertss. Bout.

Naer collatie jegens de originele remon-
 strantie in date ende ondersteijekental
 Boven, is dese daermede bevonden, teacco-
 cleren in s Gage, des xiiij October 1649. Bij mij
 D. V. Schelluigne Not. Publ.
 1649.

Coll

Lokermans Slate Genl

Rest blanco.

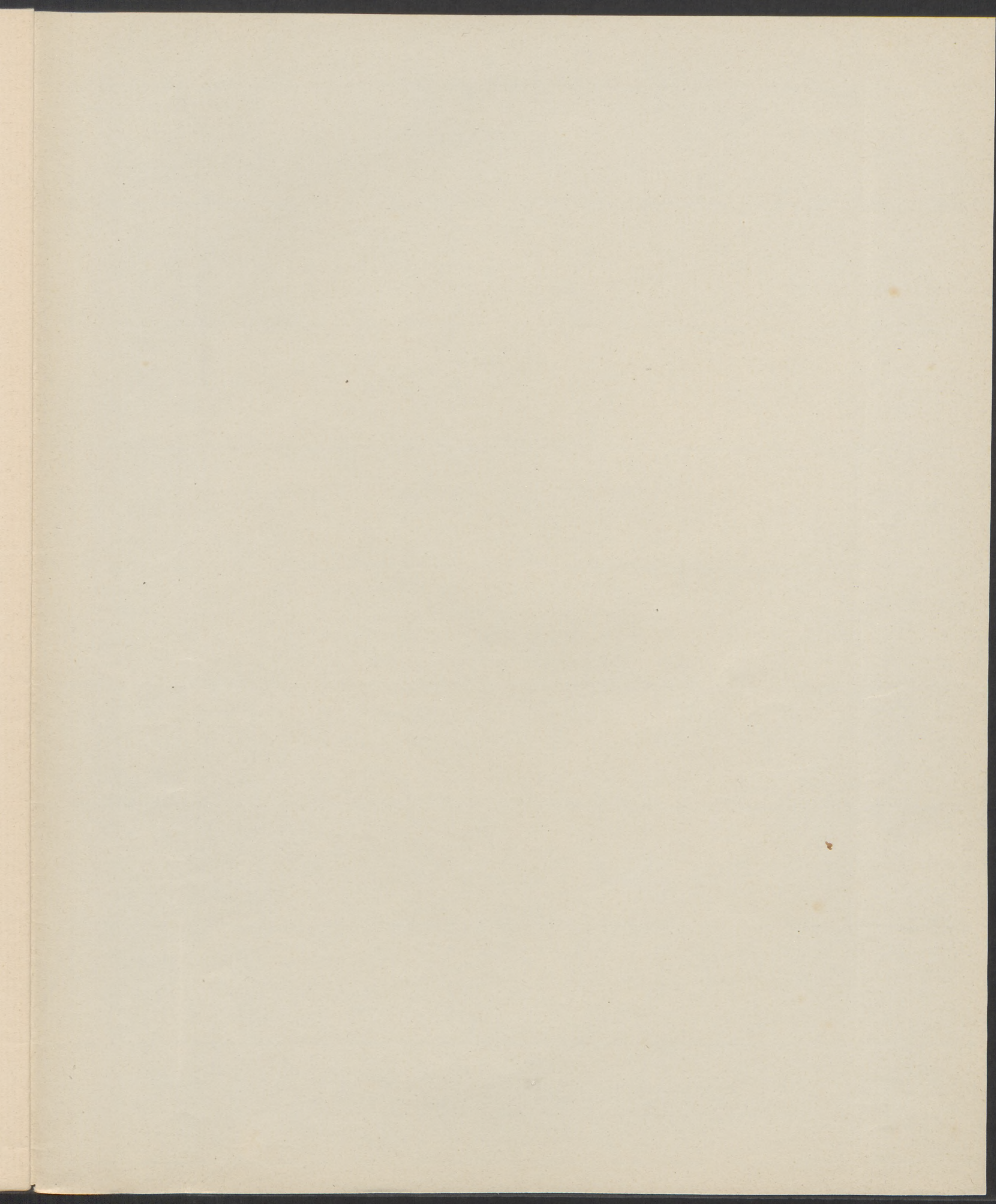
Small 1877

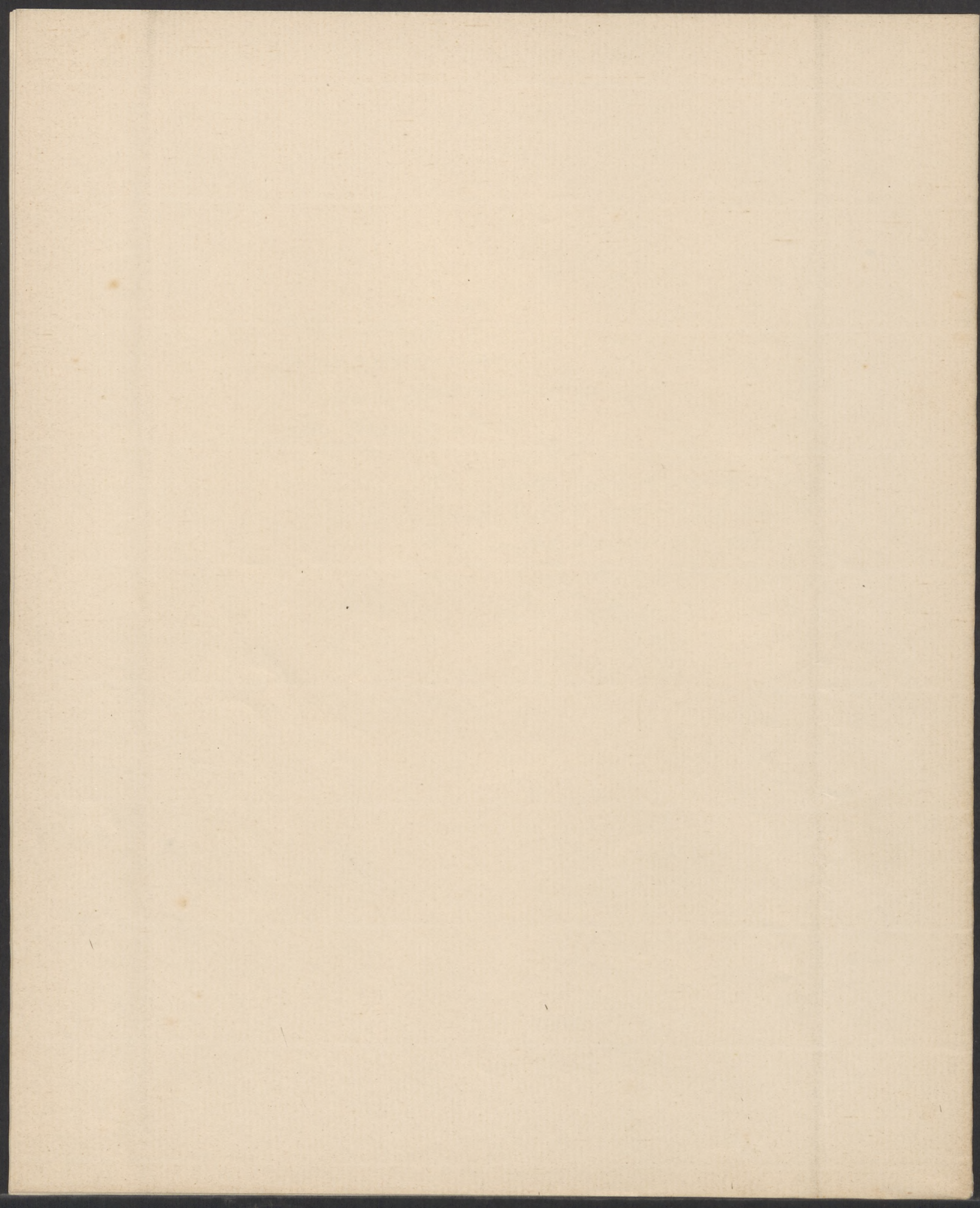
88

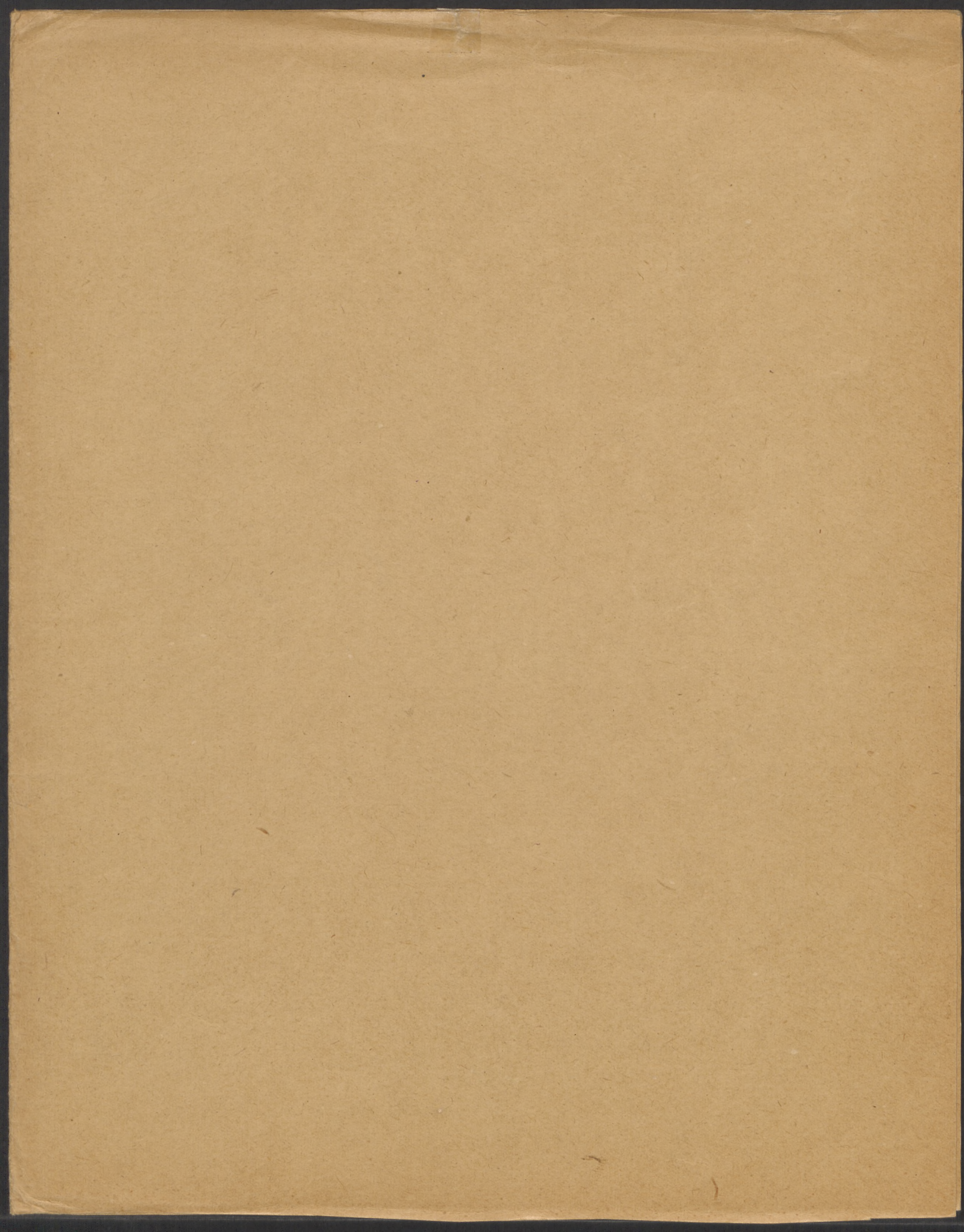
Small 1877
Small 1877
Small 1877
Small 1877

Small 1877
Small 1877
Small 1877
Small 1877

89

1871